

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์

จากการวิจัยเชิงสำรวจเกี่ยวกับข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่มีผลกระทบต่อ การประเมินความเสี่ยง โดยใช้กระบวนการสอบทานของผู้ตรวจสอบภายใน : กลุ่มธุรกิจสถาบัน การเงินที่จดทะเบียนกับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการวิจัยจากการเก็บข้อมูลจากกลุ่ม ตัวอย่างที่เป็นผู้อำนวยการฝ่ายตรวจสอบภายในของสถาบันการเงินที่จดทะเบียนกับ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งมีอัตราการตอบกลับดังนี้ หมวดธนาคาร 9 ราย คิดเป็น ร้อยละ 36 จากประชากร 15 ราย หมวดเงินทุนและหลักทรัพย์ 11 ราย คิดเป็นร้อยละ 37 จาก ประชากร 30 ราย และหมวดประกันภัย 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 31 จากประชากร 18 ราย รวมทั้งสิ้น 29 ราย คิดเป็นร้อยละ 46 จากประชากรทั้งหมด 63 ราย เหตุที่คำนวณจากประชากร 63 ราย เนื่องจากมีประชากร 2 ราย จากประชากร 65 ราย เป็นตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์เบื้องต้น จึง ไม่นับรวมอยู่ในกลุ่มประชากรที่ส่งแบบสอบถาม

ผู้วิจัยสามารถแบ่งผลการวิจัยออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ข้อมูลกระบวนการสอบทานงบการเงินของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 3 อธิบายข้อมูลที่ได้จากการวิจัยตามกรอบแนวความคิด แผนภาพที่ 3-1

ในบทที่ 3 ผู้วิจัยสามารถแสดงผลการวิจัยออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ได้จากการ วิเคราะห์เปรียบเทียบในความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม
2. ข้อมูลเกี่ยวกับการทุจริตและความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นและส่งผล ให้เกิดข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินในความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม
3. ข้อมูลเกี่ยวกับการทุจริตและข้อผิดพลาดที่มีผลกระทบต่อความเสี่ยง ในความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม
4. สรุปความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อบ่งชี้ถึงข้อ ผิดพลาดในงบการเงินที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบนั้นสามารถนำไปสู่การตรวจพบการทุจริต และความผิดพลาดได้จริงหรือไม่

ส่วนที่ 4 แสดงผลการทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

1. การทดสอบสมมติฐานค่าความแปรปรวนของข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบ
2. การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับการทุจริตและข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น
3. การทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างการทุจริตและข้อผิดพลาดที่มีผลกระทบต่อการประเมินความเสี่ยงของกิจการ
4. การสรุปความสัมพันธ์ระหว่างข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบที่มีผลกระทบต่อความเสี่ยง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4.1 แสดงความถี่และร้อยละของจำนวนผู้ตอบกลับในแต่ละหมวดธุรกิจ

หมวดธุรกิจ	แบบสอบถามที่ตอบกลับ		แบบสอบถามที่ส่ง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ธนาคาร	9	36	15	100
เงินทุนและหลักทรัพย์	11	37	30	100
ประกันภัย	9	50	18	100
รวม	29	46	63	100

จากตารางที่ 4.1 พบว่าจำนวนประชากรที่ตอบกลับเพียงพอและสมเหตุสมผลพอที่จะทดสอบโดยใช้ SPSS เนื่องจากอัตราการตอบกลับต่อจำนวนประชากรในแต่ละหมวดธุรกิจใกล้เคียงกัน คือ อยู่ระหว่างร้อยละ 35-50 จึงสมเหตุสมผลพอที่จะเปรียบเทียบกันได้ และอัตราการตอบกลับรวมต่อจำนวนประชากรทั้งสิ้นคิดเป็นร้อยละ 46 อย่างไรก็ตามจากอัตราตอบกลับดังกล่าว ผู้วิจัยยังคงเห็นว่าเพียงพอต่อการนำมาวิเคราะห์และสรุปผลวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้

ตารางที่ 4.2 แสดงความถี่และร้อยละระหว่างประสบการณ์ด้านการตรวจสอบภายในทั้งหมดของผู้ตอบแบบสอบถามกับการเป็นผู้ตรวจสอบภายในรับอนุญาตสากล

ประเภทธุรกิจ	ประสบการณ์ด้านการตรวจสอบภายใน	CIA			
		ไม่ใช่		ใช่	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รวม	น้อยกว่า 5 ปี	8	27.6	0	0
	5-10 ปี	3	10.3	0	0
	11-15ปี	8	27.6	0	0
	16-20ปี	2	6.9	1	3.5
	มากกว่า 20 ปี	4	13.8	3	10.3
ธนาคาร	น้อยกว่า 5 ปี	1	11.1	0	0
	5-10 ปี	0	0	0	0
	11-15ปี	3	33.3	0	0
	16-20ปี	0	0	0	0
	มากกว่า 20 ปี	3	33.3	2	22.2
เงินทุนและหลักทรัพย์	น้อยกว่า 5 ปี	2	18.2	0	0
	5-10 ปี	1	9.1	0	0
	11-15ปี	3	27.3	0	0
	16-20ปี	2	18.2	1	9.1
	มากกว่า 20 ปี	1	9.1	1	9.1
ประกันภัย	น้อยกว่า 5 ปี	5	55.6	0	0
	5-10 ปี	2	22.2	0	0
	11-15ปี	2	22.2	0	0
	16-20ปี	0	0	0	0
	มากกว่า 20 ปี	0	0	0	0

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ประสบการณ์ทำงานตรวจสอบภายในทั้งหมดของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มากกว่า 10 ปีขึ้นไป จำนวน 18 ราย คิดเป็นร้อยละ 62.1 ของประชากรทั้งหมด ทั้งนี้เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ผู้อำนวยการฝ่ายตรวจสอบภายในซึ่งต้องอาศัยความ

รู้ทักษะและประสบการณ์การทำงานเป็นอย่างมาก จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่สนับสนุนว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านการตรวจสอบภายในมากกว่า 10 ปี จากผลการสำรวจพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นผู้ตรวจสอบภายในรับอนุญาตสากล จำนวน 25 ราย คิดเป็นร้อยละ 86.2 ของประชากรทั้งหมด และมีผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นผู้ตรวจสอบภายในรับอนุญาตสากล จำนวน 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 13.8 ของประชากรทั้งหมด โดยผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 4 รายนั้นมีประสบการณ์ด้านการตรวจสอบภายในมากกว่า 15 ปี ประกอบด้วยหมวดธนาคาร 2 ราย และ หมวดเงินทุนและหลักทรัพย์ 2 ราย

เมื่อพิจารณาแยกตามหมวดธุรกิจ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามในหมวดธุรกิจธนาคารส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงานตรวจสอบภายในมากที่สุด คือ มากกว่า 20 ปี จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 55.6 ของประชากรหมวดธนาคาร และมี 2 รายในนั้น เป็นผู้ตรวจสอบภายในรับอนุญาตสากล คิดเป็นร้อยละ 22.2 ของประชากรหมวดธนาคาร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหมวดธนาคารเป็นกิจการที่มีขนาดใหญ่และมีโครงสร้างที่ซับซ้อนมากกว่าหมวดธุรกิจเงินทุนและหลักทรัพย์ และธุรกิจประกันภัย จึงเป็นเหตุให้ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการฝ่ายตรวจสอบภายในต้องมีความรู้และประสบการณ์สูง ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามหมวดเงินทุนและหลักทรัพย์ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงานด้านการตรวจสอบภายในมากกว่า 10 ปี เป็นจำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 72.8 โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์ทำงานด้านการตรวจสอบภายในมากกว่า 10 ปีที่เป็นผู้ตรวจสอบภายในรับอนุญาตสากลจำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 18.2 ของประชากรหมวดเงินทุนและหลักทรัพย์ ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าประสบการณ์ด้านการตรวจสอบภายในและการเป็นผู้ตรวจสอบภายในรับอนุญาตสากลของผู้ตอบแบบสอบถามหมวดธนาคาร และ หมวดเงินทุนและหลักทรัพย์มีอัตราที่ใกล้เคียงกัน

ผู้ตอบแบบสอบถามในหมวดธุรกิจประกันภัยส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงานตรวจสอบภายในน้อยที่สุด คือ น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 55.6 ของประชากรหมวดประกันภัย และไม่มีประชากรหมวดประกันภัยรายใดเป็นผู้ตรวจสอบภายในรับอนุญาตสากล

จากผลการสำรวจพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มิได้เป็นผู้ตรวจสอบภายในรับอนุญาตสากล ซึ่งมีความเป็นไปได้ค่อนข้างสูงที่กิจการโดยส่วนใหญ่มิได้คาดหวังว่าผู้อำนวยการฝ่ายตรวจสอบภายในต้องเป็นผู้ตรวจสอบภายในรับอนุญาตสากล ดังนั้นการเป็นผู้ตรวจสอบภายในที่ได้รับใบอนุญาตสากล ก็เป็นเพียงแค่การประเมินตนเองว่าผ่านเกณฑ์มาตรฐานโดยทั่วไปเท่านั้น

ส่วนที่ 2 ข้อมูลกระบวนการสอบทานงบการเงินของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากผลการสำรวจจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้สรุปกระบวนการสอบทานของกลุ่มตัวอย่าง ดังตารางที่ 4.3 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.3 แสดงความถี่และร้อยละข้อมูลกระบวนการสอบทานงบการเงินของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลการสอบทานงบการเงิน	N	รวม	ธนาคาร	เงินทุน และหลักทรัพย์	ประกันภัย
ใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณ	29	28(96.6)	9(100)	10(90.9)	9(100)
ใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ	29	27(93.1)	9(100)	9(81.8)	9(100)
ใช้ทั้งการวิเคราะห์เชิงปริมาณและคุณภาพ	29	26(89.7)	9(100)	8(72.7)	9(100)
วิธีการสอบทานงบการเงินที่ใช้					
สอบถาม	29	17(58.6)	6(66.7)	6(54.5)	5(55.6)
ยื่นยันยอด	29	19(65.5)	8(88.9)	8(72.7)	3(33.3)
การวิเคราะห์เปรียบเทียบ	29	24(82.8)	9(100)	7(63.6)	8(88.9)
อื่นๆ	29	2(6.9)	0	2(18.2)	0
วัตถุประสงค์ในการใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบ					
สอบทานงบการเงิน	28	17(60.7)	6(66.7)	5(45.5)	6(75.0)
วิเคราะห์และประเมินระบบการควบคุมภายใน	28	16(57.1)	7(77.8)	6(54.5)	3(37.5)
วางแผนการตรวจสอบ	28	20(71.4)	8(88.9)	7(63.6)	5(62.5)
ตรวจสอบโดยละเอียด	28	8(28.6)	2(22.2)	4(36.4)	2(25.0)
สอบทานกระดาษทำการ	28	5(17.9)	0	5(45.5)	0
เทคนิคการสุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบ					
การวิเคราะห์แนวโน้ม	29	19(65.5)	7(77.8)	6(54.5)	6(66.7)
การวิเคราะห์อัตราส่วน	29	18(62.1)	7(77.8)	6(54.5)	5(55.6)
การเปรียบเทียบกับประมาณการที่ตั้งไว้	29	17(41.4)	6(66.7)	4(36.4)	2(22.2)
วิธีการสอบทานงบการเงินที่คิดว่าสามารถชี้ให้เห็นสิ่งผิดปกติในงบการเงินได้					
สอบถาม	28	11(39.3)	5(55.6)	3(27.3)	3(37.5)
ยื่นยันยอด	28	21(75.0)	8(88.9)	8(72.7)	5(62.5)
การวิเคราะห์เปรียบเทียบ	28	28(100)	9(100)	11(100)	8(100)

N หมายถึง จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีบางรายไม่ได้ตอบคำถาม

X หมายถึง ความถี่

(X) หมายถึง ร้อยละ

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จำนวน 26 ราย คิดเป็นร้อยละ 89.7 ของประชากรทั้งหมด ใช้การวิเคราะห์ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในการวิเคราะห์งบการเงิน โดยการสอบถาม ถือเป็น การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ การยืนยันยอด ถือเป็น การวิเคราะห์เชิงปริมาณ และ การวิเคราะห์เปรียบเทียบ ถือเป็น การวิเคราะห์ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างหมวดธุรกิจ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามหมวดธนาคารทั้งหมด จำนวน 9 ราย และหมวดประกันภัยทั้งหมด จำนวน 9 ราย ใช้การวิเคราะห์ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในการสอบทานงบการเงินของธุรกิจที่ตนเองตรวจสอบ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 100 ของประชากรหมวดธนาคารและประชากรหมวดประกันภัย ตามลำดับ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้วิธีการวิเคราะห์เปรียบเทียบในการสอบทานงบการเงินมากที่สุด จำนวน 24 ราย คิดเป็นร้อยละ 82.8 ของประชากรทั้งหมด, การยืนยันยอด 19 ราย คิดเป็นร้อยละ 65.5 ของประชากรทั้งหมด, การสอบถาม 17 ราย คิดเป็นร้อยละ 58.6 ของประชากรทั้งหมด, และวิธีการอื่นๆ 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 6.9 ของประชากรทั้งหมด

เมื่อเปรียบเทียบวิธีการสอบถาม ยืนยันยอด การวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อใช้ในการสอบทานงบการเงินในแต่ละหมวดธุรกิจ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามหมวดธนาคารใช้วิธีการวิเคราะห์เปรียบเทียบ 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 100 ของประชากรหมวดธนาคาร, ใช้การยืนยันยอด 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 88.9 ของประชากรหมวดธนาคาร และ ใช้การสอบถาม 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 66.7 ของประชากรหมวดธนาคาร ผู้ตอบแบบสอบถามหมวดเงินทุนและหลักทรัพย์ใช้วิธีการยืนยันยอด 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 72.7 ของประชากรหมวดเงินทุนและหลักทรัพย์, ใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบ 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 63.6 ของประชากรหมวดเงินทุนและหลักทรัพย์, ใช้การสอบถาม 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 54.5 ของประชากรหมวดเงินทุนและหลักทรัพย์ และ ใช้วิธีการอื่นๆ 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 18.2 ของประชากรหมวดเงินทุนและหลักทรัพย์ ซึ่งวิธีการอื่นๆ ในการสอบทานงบการเงินที่ผู้ตอบแบบสอบถามระบุ คือ การตรวจสอบเอกสารโดยละเอียด (Test of Detail) ผู้ตอบแบบสอบถามหมวดประกันภัยใช้วิธีการวิเคราะห์เปรียบเทียบ 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 88.9 ของประชากรหมวดประกันภัย, ใช้การสอบถาม 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 55.6 ของประชากรหมวดประกันภัย และ ใช้การยืนยันยอด 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 33.3 ของประชากรหมวดประกันภัย จากตารางเปรียบเทียบดังกล่าวยังแสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามหมวดธุรกิจธนาคารและประกันภัย ใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบในการสอบทานงบการเงินมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีสอบทานงบการเงินวิธีอื่นๆ ส่วนหมวดธุรกิจเงินทุนและหลักทรัพย์ใช้วิธีการยืนยันยอดในการสอบทานงบการเงินมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีสอบทานงบการเงินวิธีอื่นๆ แต่มีสัดส่วนใกล้เคียงกับการใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบในการสอบทานงบการเงิน

วัตถุประสงค์ในการใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบในความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ เพื่อใช้ในการวางแผนการตรวจสอบมากที่สุด คือ 20 ราย คิดเป็นร้อยละ 69 ของประชากรทั้งหมด รองลงมาคือ เพื่อใช้ในการสอบทานงบการเงิน 17 ราย คิดเป็นร้อยละ 59 ของประชากรทั้งหมด และรองลงมาคือ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์และประเมินระบบการควบคุมภายใน 16 ราย คิดเป็นร้อยละ 55 ของประชากรทั้งหมด

เมื่อเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ในการใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบ แยกตามหมวดธุรกิจพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามหมวดธนาคารใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อใช้ในการวางแผนการตรวจสอบมากที่สุด จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 89 ของประชากรหมวดธนาคาร รองลงมาคือเพื่อใช้ในการวิเคราะห์และประเมินระบบการควบคุมภายใน จำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 78 ของประชากรหมวดธนาคาร และรองลงมาคือเพื่อใช้ในการสอบทานงบการเงิน จำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 67 ของประชากรหมวดธนาคาร ผู้ตอบแบบสอบถามหมวดเงินทุนและหลักทรัพย์ใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อใช้ในการวางแผนการตรวจสอบมากที่สุด จำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 64 ของประชากรหมวดเงินทุนและหลักทรัพย์ รองลงมาคือเพื่อใช้ในการวิเคราะห์และประเมินระบบการควบคุมภายใน จำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 55 ของประชากรหมวดเงินทุนและหลักทรัพย์ และรองลงมาคือเพื่อใช้ในการสอบทานงบการเงินและสอบทานกระดาษทำการ จำนวน 5 ราย เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 46 ของประชากรหมวดเงินทุนและหลักทรัพย์ ผู้ตอบแบบสอบถามหมวดประกันภัยใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อใช้ในการสอบทานงบการเงินมากที่สุด จำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 67 ของประชากรหมวดประกันภัย รองลงมาคือเพื่อใช้ในการวางแผนการตรวจสอบ จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 56 ของประชากรหมวดประกันภัย และรองลงมาคือเพื่อใช้ในการวิเคราะห์และประเมินระบบการควบคุมภายใน จำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 33 ของประชากรหมวดประกันภัย ซึ่งมีผู้ตอบแบบสอบถามหมวดประกันภัยไม่ตอบคำถามข้อนี้ จำนวน 1 ราย

เทคนิคในการสุ่มตัวอย่างในงบการเงินเพื่อใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบของผู้ตอบแบบสอบถามที่ใช้มากที่สุดคือการวิเคราะห์แนวโน้ม จำนวน 19 ราย คิดเป็นร้อยละ 65.5 ของประชากรทั้งหมด รองลงมาคือการวิเคราะห์อัตราส่วน จำนวน 18 ราย คิดเป็นร้อยละ 62.1 ของประชากรทั้งหมด และรองลงมาคือการเปรียบเทียบกับประมาณการที่ตั้งไว้ จำนวน 12 ราย คิดเป็นร้อยละ 41.4 ของประชากรทั้งหมด

เมื่อพิจารณาระหว่างหมวดธุรกิจ พบว่า เทคนิคในการสุ่มตัวอย่างในงบการเงินเพื่อใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบของผู้ตอบแบบสอบถามหมวดธนาคารที่ใช้มากที่สุดคือ การวิเคราะห์แนวโน้มและการวิเคราะห์อัตราส่วนด้วยจำนวนเท่ากัน คือ 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 77.8 ของประชากรหมวดธนาคาร รองลงมาคือ การเปรียบเทียบกับประมาณการที่ตั้งไว้ จำนวน 6 ราย

คิดเป็นร้อยละ 66.7 ของประชากรหมวดธนาคาร เทคนิคในการสุ่มตัวอย่างในงบการเงินเพื่อใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบของผู้ตอบแบบสอบถามหมวดเงินทุนและหลักทรัพย์ที่ใช้มากที่สุดคือการวิเคราะห์แนวโน้มและการวิเคราะห์อัตราส่วนด้วยจำนวนเท่ากัน คือ 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 54.5 ของประชากรหมวดเงินทุนและหลักทรัพย์ รองลงมาคือการเปรียบเทียบกับประมาณการที่ตั้งไว้ จำนวน 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 36.4 ของประชากรหมวดเงินทุนและหลักทรัพย์ เทคนิคในการสุ่มตัวอย่างในงบการเงินเพื่อใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบของผู้ตอบแบบสอบถามหมวดประกันภัยที่ใช้มากที่สุดคือการวิเคราะห์แนวโน้ม จำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 66.7 ของประชากรหมวดประกันภัย รองลงมาคือการวิเคราะห์อัตราส่วน จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 44.4 ของประชากรหมวดประกันภัย และรองลงมาคือการเปรียบเทียบกับประมาณการที่ตั้งไว้ จำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 22.2 ของประชากรหมวดประกันภัย

วิธีการสอบทานงบการเงินที่ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าสามารถชี้ให้เห็นสิ่งผิดปกติในงบการเงินได้มากที่สุดคือ การวิเคราะห์เปรียบเทียบ จำนวน 28 ราย คิดเป็นร้อยละ 96.6 ของประชากรทั้งหมด รองลงมาคือการยืนยันยอด จำนวน 21 ราย คิดเป็นร้อยละ 72.4 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งมีผู้ไม่ตอบจำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.4 ของประชากรทั้งหมด

เมื่อพิจารณาแยกตามหมวดธุรกิจ พบว่า วิธีการสอบทานงบการเงินที่ผู้ตอบแบบสอบถามหมวดธนาคารคิดว่าสามารถชี้ให้เห็นสิ่งผิดปกติในงบการเงินได้มากที่สุดคือ การวิเคราะห์เปรียบเทียบ จำนวน 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 100 ของประชากรหมวดธนาคาร รองลงมาคือการยืนยันยอด จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 88.9 ของประชากรหมวดธนาคาร วิธีการสอบทานงบการเงินที่ผู้ตอบแบบสอบถามหมวดเงินทุนและหลักทรัพย์คิดว่าสามารถชี้ให้เห็นสิ่งผิดปกติในงบการเงินได้มากที่สุดคือ การวิเคราะห์เปรียบเทียบ จำนวน 11 ราย คิดเป็นร้อยละ 100 ของประชากรหมวดเงินทุนและหลักทรัพย์ รองลงมาคือการยืนยันยอด จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 72.7 ของประชากรหมวดเงินทุนและหลักทรัพย์ วิธีการสอบทานงบการเงินที่ผู้ตอบแบบสอบถามหมวดประกันภัยคิดว่าสามารถชี้ให้เห็นสิ่งผิดปกติในงบการเงินได้มากที่สุดคือ การวิเคราะห์เปรียบเทียบ จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 88.9 ของประชากรหมวดประกันภัย รองลงมาคือ จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 55.6 ของประชากรหมวดประกันภัย ซึ่งในหมวดประกันภัยมีผู้ไม่ตอบแบบสอบถามจำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 11.1 ของประชากรหมวดประกันภัย

จากผลการสำรวจสามารถสรุปได้อย่างชัดเจนว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อวัตถุประสงค์ในการวางแผนการตรวจสอบ สอบทานงบการเงิน และวิเคราะห์ประเมินผลระบบการควบคุมภายใน ทั้งนี้เนื่องจากการวิเคราะห์เปรียบเทียบสามารถชี้ให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของแต่ละยอดบัญชีคงเหลือ เพื่อนำไปสู่การตรวจสอบยอดคงเหลือบัญชีที่ผิดปกติอย่างละเอียด โดยเข้าไปสุ่มตรวจเอกสารต่อไปได้

ส่วนที่ 3 อธิบายข้อมูลที่ได้จากการวิจัยตามกรอบแนวความคิด

1. ข้อมูลเกี่ยวกับข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบ ในความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากผลการสำรวจจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยสามารถอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดที่ผู้ตอบแบบสอบถามของกลุ่มธุรกิจสถาบันการเงินพิจารณาว่าอาจเกิดข้อผิดพลาดในงบการเงินตามลำดับจากตารางที่ 4.4 ได้ดังนี้

X3 สถิติรายจ่ายสูงขึ้นผิดปกติ จำนวนเงินค่าใช้จ่ายตามสถิติที่ผ่านมาอยู่ในระดับหนึ่งหรือเกณฑ์เฉลี่ยอยู่ในระดับหนึ่ง ต่อมาเมื่ออัตราเพิ่มขึ้นสูงผิดปกติ ซึ่งมีผู้ตอบจำนวนมากที่สุดคือ 28 ราย คิดเป็นร้อยละ 96.6 ของประชากรทั้งหมดโดยที่ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดธนาคารและประกันภัยเลือกตอบทุกราย คือจำนวน 9 ราย คิดเป็น ร้อยละ 100 ของประชากรทั้งสองหมวดธุรกิจ ส่วนผู้ตอบหมวดเงินทุนและหลักทรัพย์ เลือกตอบจำนวน 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 90.9 ของประชากรหมวดเงินทุนและหลักทรัพย์

X4 ยอดรายจ่ายลดลงผิดปกติเมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อน เป็นข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่มีผู้ตอบจำนวน 26 ราย คิดเป็นร้อยละ 89.7 ของประชากรทั้งหมด เป็นข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินอันดับรองจากสถิติรายจ่ายสูงขึ้นผิดปกติที่ผู้ตอบส่วนใหญ่พิจารณาว่าอาจเกิดข้อผิดพลาดขึ้นในงบการเงิน ประกอบด้วย หมวดธนาคาร 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 88.9 ของประชากรหมวดธนาคาร, หมวดเงินทุนและหลักทรัพย์ จำนวน 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 81.8 ของประชากรหมวดเงินทุนและหลักทรัพย์ และ หมวดประกันภัยจำนวน 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 100 ของประชากรหมวดประกันภัย

X2 ยอดรายได้สูงขึ้นผิดปกติเมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อน มีผู้เลือกตอบ 26 ราย คิดเป็นร้อยละ 82.8 ของประชากรทั้งหมด เป็นข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินอันดับรองจากยอดรายจ่ายลดลงผิดปกติเมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อน ที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พิจารณาว่าอาจเกิดข้อผิดพลาดขึ้นในงบการเงิน ประกอบด้วยหมวดธนาคาร 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 66.7 ของประชากรหมวดธนาคาร, หมวดเงินทุนและหลักทรัพย์ จำนวน 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 81.8 ของประชากรหมวดเงินทุนและหลักทรัพย์ และ หมวดประกันภัยจำนวน 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 100 ของประชากรหมวดประกันภัย

X5 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุนต่ำกว่าที่กำหนดไว้ในเงื่อนไขสัญญากู้ยืมเงิน เป็นข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่มีผู้เลือกตอบ จำนวน 23 ราย คิดเป็นร้อยละ 79.3 ของประชากรทั้งหมด ประกอบด้วย หมวดธนาคาร จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 88.9 ของประชากรหมวดธนาคาร, หมวดเงินทุนและหลักทรัพย์ จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 72.7 ของประชากรหมวดเงินทุนและหลักทรัพย์ และ หมวดประกันภัยจำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 77.8 ของประชากร

หมวดประกันภัย ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญเท่ากับ X6 อัตราส่วนยอดรายได้ต่อลูกหนี้ การค้าต่ำผิดปกติเมื่อเปรียบเทียบกับกิจการอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกันในอุตสาหกรรม

X6 อัตราส่วนยอดรายได้ต่อลูกหนี้การค้าต่ำผิดปกติเมื่อเปรียบเทียบกับกิจการอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกันในอุตสาหกรรม หรือเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรม เป็นข้อบ่งชี้ที่ผู้ตอบแบบสอบถามพิจารณาว่าอาจเกิดข้อผิดพลาดขึ้นในงบการเงิน ซึ่งมีผู้เลือกตอบจำนวน 23 ราย คิดเป็นร้อยละ 79.3 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งประกอบด้วย ผู้ตอบแบบสอบถามหมวดธนาคาร 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 66.7 ของประชากรหมวดธนาคาร, ผู้ตอบแบบสอบถามหมวดเงินทุนและหลักทรัพย์ 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 81.8 ของประชากรหมวดเงินทุนและหลักทรัพย์ และ ผู้ตอบแบบสอบถามหมวดประกันภัย จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 88.9 ของประชากรหมวดประกันภัย

X1 สถิติรายได้ลดลงมากผิดปกติ จำนวนรายได้เฉลี่ยหรือรายรับเฉลี่ยของบริษัท โดยเฉลี่ยตามสถิติที่ผ่านมาเคยทำได้สูงระดับหนึ่ง รายได้ที่เคยทำได้เกิดตกต่ำผิดปกติ มีผู้เลือกตอบจำนวน 21 ราย คิดเป็นร้อยละ 72.4 ของประชากรทั้งหมด โดยที่มีผู้ตอบแต่ละหมวดธุรกิจ คือ หมวดธนาคาร จำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 22.2 ของประชากรหมวดธนาคาร, หมวดเงินทุนและหลักทรัพย์ จำนวน 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 90.9 ของประชากรหมวดเงินทุนและหลักทรัพย์ และ หมวดประกันภัย จำนวน 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 100 ของประชากรหมวดประกันภัย เป็นข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญในการพิจารณาว่าอาจเกิดข้อผิดพลาดในงบการเงินเท่ากับ X7 คือ มีความแตกต่างของรายได้จากการดำเนินงานสูงกว่าประมาณการที่ได้คาดไว้

X7 มีความแตกต่างของรายได้จากการดำเนินงานสูงกว่าประมาณการที่ได้คาดไว้ เป็นข้อบ่งชี้ที่ผู้ตอบแบบสอบถามพิจารณาว่าอาจเกิดข้อผิดพลาดขึ้นในงบการเงินน้อยที่สุด ซึ่งมีผู้ตอบจำนวน 21 ราย คิดเป็นร้อยละ 72.4 ของประชากรทั้งหมด ประกอบด้วย ผู้ตอบแบบสอบถามหมวดธนาคาร จำนวน 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 44.4 ของประชากรหมวดธนาคาร, หมวดเงินทุนและหลักทรัพย์จำนวน 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 81.8 ของประชากรหมวดเงินทุนและหลักทรัพย์ และ หมวดประกันภัยจำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 88.9 ของประชากรหมวดประกันภัย

จากผลการพิจารณาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า หากเกิดข้อบ่งชี้ถึงความผิดปกติ ด้านรายจ่าย ไม่ว่าจะสูงหรือต่ำกว่าปกติเมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อนหรือจากสถิติที่ผ่านมา ผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญมากกว่าข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินประเภทอื่นๆ และพิจารณาว่าอาจเกิดข้อผิดพลาดขึ้นในงบการเงิน ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 แสดงความถี่และร้อยละระหว่างข้อบ่งชี้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบที่ผู้ตอบแบบสอบถามพิจารณาว่าอาจเกิดข้อผิดพลาดขึ้นในงบการเงิน กับการทุจริตและข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นและส่งผลให้เกิดข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินนั้น

ข้อบ่งชี้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบ	ประเภทธุรกิจ							
	รวม		ธนาคาร		เงินทุนและหลักทรัพย์		ประกันภัย	
	N	ร้อยละ	N	ร้อยละ	N	ร้อยละ	N	ร้อยละ
X1 สกิติรายได้ลดลงมากผิดปกติ จำนวนรายได้เฉลี่ยหรือรายรับเฉลี่ยของบริษัทโดยเฉลี่ยตามสถิติที่ผ่านมาเคยทำได้สูงระดับหนึ่ง รายได้ที่เคยทำได้เกิดตกต่ำผิดปกติ	21	72.4	2	22.2	10	90.9	9	100.0
A1.1 รับรู้รายได้ผิดงวดเวลา	17	58.6	2	22.2	8	72.7	7	77.8
A1.2 ให้บริการแล้วพนักงานไม่ได้บันทึกบัญชี หรือบันทึกน้อยกว่าความเป็นจริง	12	41.1	0	0.0	6	54.5	6	66.7
A1.3 บันทึกบัญชีผิดประเภท	1	3.4	0	0.0	1	9.1	0	0.0
A1.4 ไม่มีการสอบทานรายการบันทึกบัญชี	1	3.4	0	0.0	1	9.1	0	0.0
X2 ยอดรายได้สูงขึ้นผิดปกติเมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อน	24	82.8	6	66.7	9	81.8	9	100.0
A2.1 รับรู้รายได้ผิดงวดเวลา	14	48.3	0	0.0	5	45.5	9	100.0
A2.2 สร้างรายได้อันเป็นเท็จ	17	58.6	6	66.7	7	63.6	4	44.4
A2.3 บันทึกบัญชีผิดประเภท	2	6.9	1	11.1	0	0	1	11.1
X3 สกิติรายจ่ายสูงขึ้นผิดปกติ จำนวนเงินค่าใช้จ่ายตามสถิติที่ผ่านมาอยู่ในระดับหนึ่งหรือเกณฑ์เฉลี่ยอยู่ในระดับหนึ่ง ต่อมาเมื่ออัตราเพิ่มขึ้นสูงผิดปกติ	28	96.6	9	100	10	90.9	9	100.0
A3.1 เลื่อนการรับรู้ต้นทุนหรือค่าใช้จ่าย	20	69.0	8	88.9	5	45.5	7	77.8
A3.2 มีการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ	21	72.4	7	77.8	7	63.6	7	77.8
A3.3 บันทึกบัญชีผิดประเภท	5	17.2	1	11.1	2	18.2	2	22.2
A3.4 ไม่มีการสอบทานรายการบันทึกบัญชี	1	3.4	0	0.0	1	9.1	0	0.0
X4 ยอดรายจ่ายลดลงผิดปกติเมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อน	26	89.7	8	88.9	9	81.8	9	100.0
A4.1 บันทึกบัญชีผิดประเภท	23	79.3	7	77.8	9	81.8	7	77.8
A4.2 เลื่อนการรับรู้ต้นทุนหรือค่าใช้จ่าย	7	24.1	1	11.1	1	9.1	5	55.6
X5 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุนต่ำกว่าที่กำหนดไว้ในเงื่อนไขสัญญากู้ยืมเงิน	23	79.3	8	88.9	8	72.7	7	77.8
A5.1 กิจการตกแต่งตัวเลขเพื่อต้องรักษาอัตราส่วนตามที่กำหนดไว้ในเงื่อนไขสัญญากู้ยืมเงิน	22	75.9	8	88.9	8	72.7	6	66.7
A5.2 บัญชีหนี้สินผิดพลาด	3	10.3	0	0.0	1	9.1	2	22.2
A5.3 จัดสรรกำไรขาดทุนเข้าส่วนผู้ถือหุ้นผิดพลาด	1	3.4	0	0.0	1	9.1	0	0.0

ตารางที่ 4.4 แสดงความถี่และร้อยละระหว่างข้อบ่งชี้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบที่ผู้ตอบแบบสอบถามพิจารณาว่าอาจเกิดข้อผิดพลาดขึ้นในงบการเงิน กับการทุจริตและข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นและส่งผลให้เกิดข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินนั้น (ต่อ)

ข้อบ่งชี้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบ	ประเภทธุรกิจ							
	รวม		ธนาคาร		เงินทุนและหลักทรัพย์		ประกันภัย	
	N	ร้อยละ	N	ร้อยละ	N	ร้อยละ	N	ร้อยละ
X6 อัตราส่วนยอดขายได้ต่อลูกหนี้การค้าต่ำผิดปกติเมื่อเปรียบเทียบกับกิจการอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกันในอุตสาหกรรม หรือเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรม	23	79.3	6	66.7	9	81.8	8	88.9
A6.1 สร้างลูกหนี้ที่ไม่มีตัวตนจริง	13	44.8	0	0.0	8	72.7	5	55.6
A6.2 การให้สินเชื่อไม่มีประสิทธิภาพ	8	27.6	6	66.7	2	18.2	0	0.0
A6.3 มีการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ	5	17.2	0	0.0	2	18.2	3	33.3
X7 มีความแตกต่างของรายได้จากการดำเนินงานสูงกว่าประมาณการที่ได้คาดไว้	21	72.4	4	44.4	9	81.8	8	88.9
A7.1 รับรู้รายได้ผิดงวดเวลา	14	48.3	0	0.0	8	72.7	6	66.7
A7.2 ให้บริการแล้วพนักงานไม่ได้บันทึกบัญชี หรือบันทึกน้อยกว่าความเป็นจริง	10	34.5	0	0.0	6	54.5	4	44.4
A7.3 สร้างรายได้อันเป็นเท็จ	12	41.4	4	44.4	5	45.5	3	33.3
A7.4 บันทึกบัญชีผิดประเภท	1	3.4	1	11.1	0	0.0	0	0.0

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการทุจริตและความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นและส่งผลให้เกิดข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินในความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากตารางที่ 4.4 ผู้วิจัยสามารถสรุปข้อมูลเกี่ยวกับการทุจริตและความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นแบ่งตามประเภทของข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินได้ดังนี้

X3 สถิติรายจ่ายสูงขึ้นผิดปกติ จำนวนเงินค่าใช้จ่ายตามสถิติที่ผ่านมาอยู่ในระดับหนึ่งหรือเกณฑ์เฉลี่ยอยู่ในระดับหนึ่ง ต่อมาเมื่ออัตราเพิ่มขึ้นสูงผิดปกติ ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เห็นว่าการทุจริตและข้อผิดพลาดที่อาจส่งผลกระทบต่อให้เกิดข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินดังกล่าว คือ มีการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ และ การเลื่อนการรับรู้ต้นทุนหรือค่าใช้จ่าย ซึ่งมีผู้ตอบจำนวน 21 และ 20 ราย คิดเป็นร้อยละ 72.4 และ 69.0 ตามลำดับ นอกจากนี้ผู้ตอบแบบสอบถามบางรายยังได้ระบุการทุจริตและข้อผิดพลาดอื่นๆ ที่อาจทำให้เกิดข้อบ่งชี้ถึงข้อ

ผิดพลาดในงบการเงินดังกล่าว คือ การบันทึกบัญชีผิดประเภท และ การไม่มีการสอบทานรายการบันทึกบัญชี จำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.6 ของประชากรทั้งหมด

เมื่อพิจารณาถึงการทุจริตและข้อผิดพลาดจากการปฏิบัติงานที่อาจส่งผลให้เกิดสถิติรายจ่ายสูงขึ้นไปผิดปกติในความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าข้อบ่งชี้ในเรื่องสถิติรายจ่ายสูงขึ้นไปผิดปกติมีโอกาสเกิดจากการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบและการเลื่อนการรับรู้ค่าใช้จ่ายมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะการประกอบธุรกรรมของทั้ง 3 หมวด นั้นพนักงานระดับปฏิบัติการมีโอกาสที่ยักยอกเงินสดได้ง่าย และการบันทึกบัญชีในด้านค่าใช้จ่ายไม่ได้เป็นระบบอัตโนมัติ จึงมีโอกาสที่ทำให้บันทึกค่าใช้จ่ายผิดงวดบัญชีได้

X4 ยอดรายจ่ายลดลงผิดปกติเมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่า การบันทึกบัญชีผิดประเภท เป็นการทุจริตและข้อผิดพลาดที่อาจทำให้เกิดข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินดังกล่าว โดยมีผู้ตอบมากที่สุด จำนวน 23 ราย คิดเป็นร้อยละ 79.3 ของประชากรทั้งหมด นอกเหนือจากนั้นยังมีผู้ตอบแบบสอบถามบางส่วนได้ระบุการทุจริตและข้อผิดพลาดอื่นๆ ที่อาจทำให้เกิดข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงิน คือ การเลื่อนการรับรู้ต้นทุนหรือค่าใช้จ่าย เช่น การบันทึกค่าใช้จ่ายค่าโฆษณา ค่าฝึกอบรม ในรูปรายจ่ายรอการตัดบัญชีซึ่งเป็นการชะลอการบันทึกบัญชีรายจ่าย อีกทั้งยังกระทบถึงงบการเงินในงวดปัจจุบันที่แสดงยอดคงเหลือในงบการเงินผิดประเภทอีกด้วย โดยที่ผู้ตอบแบบสอบถามหมวดประกันภัยส่วนใหญ่เป็นผู้เลือกตอบ จำนวน 5 ราย จากผู้เลือกตอบทั้งหมด 7 ราย

X2 ยอดรายได้สูงขึ้นไปผิดปกติเมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พิจารณาว่า การสร้างรายได้อันเป็นเท็จและการรับรู้รายได้ผิดงวดเวลา เป็นการทุจริตและข้อผิดพลาดที่อาจทำให้เกิดข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินดังกล่าว โดยมีผู้ตอบจำนวน 17 และ 14 ราย คิดเป็นร้อยละ 58.6 และ 48.3 ของประชากรทั้งหมด ตามลำดับ มีประชากรหมวดธนาคารและประกันภัย จำนวน 2 ราย ได้ระบุการทุจริตและข้อผิดพลาดอื่นๆ นอกเหนือจากที่ระบุไว้ในแบบสอบถาม คือ การบันทึกบัญชีผิดประเภท เช่น การนำรายได้ที่เป็นรายการพิเศษ (กำไรจากการไถ่คืนหุ้นกู้ก่อนกำหนด) มาบันทึกเป็นรายได้ผิดปกติ ซึ่งทำให้รายได้จากการดำเนินงานในงบการเงินมียอดสูงผิดปกติ

เมื่อพิจารณาการทุจริตและข้อผิดพลาดจากการปฏิบัติงานที่อาจส่งผลให้เกิดข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินเรื่องยอดรายได้สูงขึ้นไปผิดปกติเมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าการสร้างรายได้อันเป็นเท็จและการรับรู้รายได้ผิดงวดเวลาเป็นการทุจริตและข้อผิดพลาดที่อาจส่งผลให้เกิดข้อบ่งชี้ให้เห็นในเรื่องยอดรายได้สูงขึ้นไปผิดปกติมากที่สุด ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามหมวดธนาคารส่วนใหญ่เห็นว่าการสร้างรายได้อันเป็นเท็จเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ยอดรายได้สูงขึ้นไปผิดปกติเมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อน เช่น การไม่ปฏิบัติตามนโยบาย

การรับรู้รายได้ดอกเบี้ย คือ ธนาคารจะรับรู้รายได้ดอกเบี้ยตามเกณฑ์ค้างรับค้างจ่าย โดยจะหยุดรับรู้รายได้ดอกเบี้ยเมื่อมีการค้างชำระเกินกว่า 3 เดือน พร้อมทั้งจะทำการบันทึกล้างรายได้ดอกเบี้ยในส่วนที่ได้มีการบันทึกไปแล้วออกจากบัญชี หากลูกหนี้นำเงินมาชำระเงินต้นและดอกเบี้ย ธนาคารจะบันทึกรายได้ดอกเบี้ยที่หยุดรับรู้รายได้มาเป็นรายได้อีกครั้งตามเกณฑ์เงินสด แต่หากธนาคารไม่ได้หยุดรับรู้รายได้ดอกเบี้ยเมื่อมีการค้างชำระเกินกว่า 3 เดือน อาจเป็นเหตุให้ยอดรายได้สูงขึ้นปกติเมื่อเทียบกับปีก่อน แต่เมื่อพิจารณาถึงการทุจริตและข้อผิดพลาดในเรื่องการรับรู้รายได้ผิดงวดเวลา ไม่มีผู้ตอบแบบสอบถามหมวดธนาคารรายใดเห็นว่าการรับรู้รายได้ผิดงวดเวลาเป็นการทุจริตและข้อผิดพลาดที่ส่งผลให้เกิดข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินในเรื่องยอดรายได้สูงขึ้นผิดปกติ ทั้งนี้เนื่องจากการบันทึกบัญชีและธุรกรรมของหมวดธนาคารในด้านการรับรู้รายได้, เงินสด และลูกหนี้ส่วนใหญ่ผ่านระบบคอมพิวเตอร์อัตโนมัติ จึงมีความเป็นไปได้ค่อนข้างต่ำที่จะบันทึกรายได้ผิดงวดเวลา

X5 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุนต่ำกว่าที่กำหนดไว้ในเงื่อนไขสัญญากู้ยืมเงิน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ พิจารณาว่า การที่กิจการตกแต่งตัวเลขเพื่อต้องการรักษาอัตราส่วนทางการเงินตามที่กำหนดไว้ในเงื่อนไขสัญญากู้ยืมเงิน อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินดังกล่าว โดยมีผู้ตอบจำนวน 22 ราย คิดเป็นร้อยละ 75.9 ของประชากรทั้งหมด และยังมีผู้ตอบแบบสอบถามระบุการทุจริตและข้อผิดพลาดอื่นๆ นอกเหนือจากที่ผู้วิจัยระบุไว้ในแบบสอบถาม ที่ผู้ตอบเห็นว่าอาจทำให้เกิดข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินดังกล่าว คือ บัญชีหนี้สินผิดพลาด ซึ่งอาจเกิดจากการบันทึกจำนวนเงินในหนี้สินผิด หรือลงบัญชีซ้ำซ้ำเกินไปทำให้ยอดหนี้สินต่ำกว่าความเป็นจริงส่งผลให้อัตราส่วนหนี้สินต่อทุนต่ำกว่าความเป็นจริงเช่นกัน และการจัดสรรกำไรขาดทุนเข้าส่วนของผู้ถือหุ้นผิดพลาด ทำให้รายการส่วนของผู้ถือหุ้นผิดพลาดและกระทบต่อการคำนวณอัตราส่วนทางการเงิน

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนต่ำกว่าที่กำหนดไว้ในเงื่อนไขสัญญากู้ยืมเงินเป็นข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่เกิดจากการที่กิจการตกแต่งตัวเลขเพื่อต้องการรักษาอัตราส่วนตามที่กำหนดไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน โดยผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 3 หมวดธุรกิจมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน เนื่องจากแหล่งเงินทุนของทั้ง 3 หมวดธุรกิจอาจมาจากเงินกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนภายนอก แต่อาจเป็นสัดส่วนน้อยเมื่อเทียบกับการจัดหาเงินทุนจากแหล่งอื่น

X6 อัตราส่วนยอดรายได้ต่อลูกหนี้การค้าต่ำผิดปกติเมื่อเปรียบเทียบกับกิจการอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกันในอุตสาหกรรม หรือเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พิจารณาว่า การสร้างลูกหนี้ที่ไม่มีตัวตนจริงอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดอัตราส่วนยอดรายได้ต่อลูกหนี้การค้าต่ำผิดปกติ โดยมีผู้ตอบจำนวน 13 ราย คิดเป็นร้อยละ 44.8

ของประชากรทั้งหมด และนอกเหนือจากนั้นผู้ตอบแบบสอบถามได้ระบุการทุจริตและข้อผิดพลาดอื่นๆ นอกเหนือจากที่ผู้วิจัยได้ระบุไว้ในแบบสอบถามคือ การให้สินเชื่อไม่มีประสิทธิภาพ มีการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ หรือไม่บันทึกบัญชีในหน้าที่เก็บไม่ส่งมอบ หรือประวิงเวลา ซึ่งทำให้ยอดลูกหนี้สูงผิดปกติ และส่งผลกระทบต่ออัตราส่วนยอดรายได้ต่อลูกหนี้การค้าผิดปกติ

โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าการสร้างลูกหนี้ที่ไม่มีตัวตนจริงและการให้สินเชื่ออย่างไม่มีประสิทธิภาพ เป็นการทุจริตและข้อผิดพลาดจากการปฏิบัติงานที่เป็นเหตุให้เกิดอัตราส่วนยอดรายได้ต่อลูกหนี้การค้าผิดปกติ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าไม่มีผู้ตอบแบบสอบถามหมวดธนาคารรายใดเห็นว่าการสร้างลูกหนี้ที่ไม่มีตัวตนจริงเป็นการทุจริตและข้อผิดพลาดที่ทำให้เกิดอัตราส่วนยอดรายได้ต่อลูกหนี้การค้าผิดปกติ ทั้งนี้เนื่องจากระบบการให้สินเชื่อของธนาคารต้องมีระบบการควบคุมที่รัดกุม โดยการให้วางหลักทรัพย์ เช่นสัญญา รวมถึงเก็บเอกสารประกอบ ซึ่งต่างกับการประกอบธุรกรรมของธุรกิจเงินทุนหลักทรัพย์ และ ประกันภัย ซึ่งมีค่านายหน้าตอบแทนสำหรับพนักงานระดับปฏิบัติการในการหาลูกค้า จึงอาจเป็นเหตุจูงใจให้เกิดการสร้างลูกหนี้ไม่มีตัวตนได้ แต่สำหรับธนาคาร อาจมีการทุจริตและข้อผิดพลาดในเรื่องการจัดลำดับชั้นลูกหนี้ผิดพลาด เช่น การจัดชั้นหนี้เสียเป็นลูกหนี้ปกติ

X1 สถิติรายได้ลดลงมากผิดปกติ จำนวนรายได้เฉลี่ยหรือรายรับเฉลี่ยของบริษัท โดยเฉลี่ยตามสถิติที่ผ่านมาเคยทำได้สูงระดับหนึ่ง รายได้ที่เคยทำได้เกิดตกต่ำผิดปกติ มีผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า การรับรู้รายได้ผิดงวดเวลา และการให้บริการแล้วพนักงานไม่ได้บันทึกบัญชีหรือบันทึกน้อยกว่าความเป็นจริง เป็นการทุจริตและข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นและส่งผลให้เกิดข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินดังกล่าว โดยมีผู้ตอบจำนวน 17 และ 12 ราย คิดเป็นร้อยละ 58.6 และ 41.1 ของประชากรทั้งหมด ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีเพียงผู้ตอบแบบสอบถามหมวดเงินทุนและหลักทรัพย์ที่ได้ระบุการทุจริตและข้อผิดพลาดอื่นๆ ที่อาจทำให้เกิดข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินดังกล่าว คือ การบันทึกบัญชีผิดประเภท และการไม่มีการสอบทานรายการบันทึกบัญชี จำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 6.8 ของประชากรทั้งหมด

จากผลการสำรวจพบว่าไม่มีผู้ตอบแบบสอบถามหมวดธนาคารเห็นว่า การที่พนักงานให้บริการแล้วไม่ได้บันทึกบัญชีหรือบันทึกน้อยกว่าความเป็นจริงเป็นการทุจริตและข้อผิดพลาดที่ส่งผลให้เกิดข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินเรื่องสถิติรายได้ลดลงมากผิดปกติ อาจเนื่องมาจากระบบการควบคุมภายในของธนาคารเป็นระบบอัตโนมัติ และโดยปกติการทำธุรกรรมของธนาคาร จะต้องทำผ่านระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นระบบที่บันทึกบัญชีอัตโนมัติ ดังนั้น มีโอกาสน้อยมากที่พนักงานทำธุรกรรมโดยไม่ได้บันทึกบัญชี ซึ่งแตกต่างจากลักษณะการประกอบธุรกรรมของหมวดเงินทุนและหลักทรัพย์ และธุรกิจประกันภัย ซึ่งอาจมีพนักงานของบริษัทไปให้บริการหรือรับชำระเงินนอกสถานที่แล้วกลับมาบันทึกบัญชี

X7 มีความแตกต่างของรายได้จากการดำเนินงานสูงกว่าประมาณการที่ได้คาดไว้ โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พิจารณาว่า การรับรู้รายได้ผิดงวดเวลา , การสร้างรายได้อันเป็นเท็จ และ การที่กิจการให้บริการแล้วแต่พนักงานไม่ได้บันทึกบัญชีหรือบันทึกน้อยกว่าความเป็นจริง ซึ่งมีผู้ตอบจำนวน 14,12 และ 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 48.3 ,41.4 และ 34.5 ของประชากรทั้งหมด ตามลำดับ นอกเหนือจากนั้นยังมีผู้ตอบแบบสอบถามหมวดธนาคาร 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.4 ของประชากรทั้งหมด ได้ระบุการทุจริตและข้อผิดพลาดนอกเหนือจากที่ผู้วิจัยได้ระบุไว้ในแบบสอบถาม คือ การบันทึกบัญชีผิดประเภท

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าการรับรู้รายได้ผิดงวดเวลาเป็นการทุจริตและข้อผิดพลาดที่อาจส่งผลให้เกิดความแตกต่างของรายได้จากการดำเนินงานสูงกว่าประมาณการที่ได้คาดไว้มากที่สุด แต่ไม่มีผู้ตอบแบบสอบถามหมวดธนาคารเลือกตอบข้อนี้เนื่องจากมีโอกาสน้อยมากที่จะเกิดขึ้นเนื่องจากการบันทึกธุรกรรมของธนาคารในด้านรายได้ส่วนใหญ่จะเกิดจากการบันทึกโดยอัตโนมัติ

3. ข้อมูลเกี่ยวกับการทุจริตและข้อผิดพลาดที่มีผลกระทบต่อความเสี่ยงในความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากผลการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้สรุปผลกระทบของการทุจริตและข้อผิดพลาดจากการปฏิบัติงานที่มีผลกระทบต่อความเสี่ยงทางการดำเนินงานและการเงินของกิจการ โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นว่า หากการทุจริตและข้อผิดพลาดจากการปฏิบัติงานตามผู้ตอบแบบสอบถามพิจารณาว่าอาจส่งผลให้เกิดข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินจากตารางที่ 4.4 ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่ามีผลกระทบต่อความเสี่ยงทางการดำเนินงานและทางการเงินอย่างไรต่อกิจการ ผู้วิจัยได้สรุปผลการสำรวจในตารางที่ 4.5 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.5 แสดงความถี่และร้อยละของการทุจริตและข้อผิดพลาดที่มีผลกระทบต่อความเสี่ยง

การทุจริตและข้อผิดพลาด	สูญเสียทางการเงิน FR1	มีผลต่อความดำรงอยู่ของกิจการ FR2	ข้อมูลทางบัญชีผิดพลาด OR1	เป็นเหตุให้เกิดความล้มเหลวในระบบการควบคุมภายใน OR2	เป็นเหตุให้การตัดสินใจผิดพลาด OR3	มีผลต่อทัศนคติทางด้านลบของสาธารณชน OR4	ทำให้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของกิจการ OR5
A1เลือกการรับรู้ต้นทุนหรือค่าใช้จ่าย (จำนวนผู้เลือก 20 ราย)	2 (10)	4 (20)	17 (85)	8 (40)	18 (90)	8 (40)	5 (25)
A2มีการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ (จำนวนผู้เลือก 21 ราย)	18 (85.7)	13 (61.9)	7 (33.3)	13 (61.9)	4 (19)	13 (61.9)	5 (23.8)

ตารางที่ 4.5 แสดงความถี่และร้อยละของการทุจริตและข้อผิดพลาดที่มีผลกระทบต่อความเสี่ยง
(ต่อ)

การทุจริตและข้อผิดพลาด	สูญเสียทางการเงิน FR1	มีผลต่อความดำรงอยู่ของกิจการ FR2	ข้อมูลทางบัญชีผิดพลาด OR1	เป็นเหตุให้เกิดความล้มเหลวในระบบการควบคุมภายใน OR2	เป็นเหตุให้การตัดสินใจผิดพลาด OR3	มีผลต่อทัศนคติทางด้านลบของสาธารณชน OR4	ทำให้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของกิจการ OR5
A3รับรู้รายได้ผิดวงเวลา (จำนวนผู้เลือก 20 ราย)	4 (13.8)	3 (10.3)	18 (75.9)	6 (27.6)	19 (79.3)	6 (24.1)	7 (27.6)
A4ให้บริการแล้วพนักงานไม่ได้บันทึกบัญชีหรือน้อยกว่าความเป็นจริง (จำนวนผู้เลือก 14 ราย)	9 (64.3)	5 (35.7)	12 (85.7)	10 (71.4)	9 (64.3)	4 (28.6)	6 (42.9)
A5บันทึกบัญชีผิดพลาดประเภท (จำนวนผู้เลือก 23 ราย)	2 (8.7)	3 (13)	22 (95.7)	11 (47.8)	15 (65.2)	3 (13)	4 (17.39)
A6สร้างรายได้อันเป็นเท็จ (จำนวนผู้เลือก 18 ราย)	11 (61.1)	13 (72.2)	15 (83.3)	13 (72.2)	12 (66.7)	16 (88.9)	10 (55.6)
A7กิจการต้องรักษาอัตราส่วนตามที่กำหนดไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน (จำนวนผู้เลือก 22 ราย)	8 (36.4)	14 (63.6)	17 (77.3)	12 (54.6)	16 (72.7)	19 (86.4)	10 (45.5)
A8สร้างลูกหนี้ไม่มีตัวตนจริง (จำนวนผู้เลือก 13 ราย)	7 (53.9)	10 (76.9)	12 (92.3)	9 (69.2)	10 (76.9)	11 (84.6)	8 (61.5)
A9การให้สินเชื่อไม่มีประสิทธิภาพ (จำนวนผู้เลือก 9 ราย)	7 (77.8)	7 (77.8)	1 (11.1)	7 (77.8)	0	7 (77.8)	7 (77.8)
A10ไม่มีการสอบทานการบันทึกบัญชี (จำนวนผู้เลือก 1 ราย)	0	0	1 (100)	0	1 (100)	0	0
A11การจัดสรรส่วนของผู้ถือหุ้นผิดพลาด (จำนวนผู้เลือก 1 ราย)	0	1 (100)	1 (100)	0	1 (100)	1 (100)	0
A12บัญชีหนี้สินผิดพลาด (จำนวนผู้เลือก 3 ราย)	0	1 (33.3)	3 (100)	2 (66.7)	3 (100)	1 (33.3)	2 (66.7)

X หมายถึง จำนวนผู้เลือกตอบจากประชากรที่เลือกตอบการทุจริตและข้อผิดพลาดจากตารางที่ 4.4

(X) หมายถึง ร้อยละของจำนวนผู้เลือกตอบการทุจริตและข้อผิดพลาดในแต่ละรายการ

จากตารางที่ 4.5 ผู้วิจัยสามารถอธิบายผลกระทบของการทุจริตและข้อผิดพลาดที่มีต่อความเสี่ยงในความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแยกตามการทุจริตและข้อผิดพลาดแต่ละประเภทดังนี้

A1 การเลื่อนการรับรู้ต้นทุนหรือค่าใช้จ่าย เป็นการทุจริตและข้อผิดพลาดที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่ามีผลกระทบต่อความเสี่ยงทางการดำเนินงานมากที่สุด โดยอาจทำให้ข้อมูลทางบัญชีผิดพลาดและเป็นเหตุให้ผู้บริหารที่ใช้ข้อมูลจากงบการเงินนั้นตัดสินใจผิดพลาด ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามส่วนน้อยที่เห็นว่ามีผลกระทบต่อความเสี่ยงทางการเงิน ทั้งนี้เนื่องจากการเลื่อนการรับรู้ต้นทุนหรือค่าใช้จ่าย เป็นการทุจริตและข้อผิดพลาดที่เกิดจากความผิดพลาดในตัวเลขทางการบัญชี ไม่ค่อยส่งผลกระทบต่อเงิน

A2 มีการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ เป็นการทุจริตและข้อผิดพลาดที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เห็นว่ามีผลกระทบต่อความเสี่ยง ทั้งทางการเงินและการดำเนินงาน โดยอาจมีผลกระทบต่อความเสี่ยงทางการเงินทั้งในเรื่องการสูญเสียทางการเงินและการดำรงอยู่ของกิจการ ส่วนความเสี่ยงทางการดำเนินงานนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่า อาจเป็นเหตุให้เกิดความล้มเหลวในระบบการควบคุมภายในและมีผลต่อทัศนคติทางด้านลบของสาธารณชน เนื่องจากการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ มีผลกระทบโดยตรงกับผลประโยชน์ในรูปตัวเงิน เช่น การยกยอกทรัพย์สิน ดังนั้นผู้ตอบส่วนใหญ่จึงให้ความเห็นว่าการทุจริตและข้อผิดพลาดในเรื่องการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบมีผลกระทบต่อความเสี่ยงทางการเงินเป็นส่วนใหญ่

A3 การรับรู้รายได้ผิดงวดเวลา เป็นการทุจริตและข้อผิดพลาดที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่ามีผลกระทบต่อความเสี่ยงทางการดำเนินงานมากที่สุด โดยอาจทำให้ข้อมูลทางบัญชีผิดพลาดและเป็นเหตุให้ผู้บริหารที่ใช้ข้อมูลในงบการเงินนั้นตัดสินใจผิดพลาด เนื่องจากการรับรู้รายได้ผิดงวดเวลาเป็นความผิดพลาดที่เกิดจากการบันทึกตัวเลขทางการบัญชี ไม่ค่อยส่งผลกระทบต่อเงิน

A4 ให้บริการแล้วพนักงานไม่ได้บันทึกบัญชีหรือบันทึกน้อยกว่าความเป็นจริง เป็นการทุจริตและข้อผิดพลาดที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่ามีผลกระทบต่อความเสี่ยงทั้งทางการเงินและการดำเนินงาน สำหรับความเสี่ยงทางการเงินนั้นผู้ตอบแบบสอบถามพิจารณาว่าอาจทำให้เกิดการสูญเสียทางการเงิน และความเสี่ยงทางการดำเนินงานนั้นผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พิจารณาว่าอาจทำให้ข้อมูลทางบัญชีผิดพลาด เป็นเหตุให้เกิดความล้มเหลวในระบบการควบคุมภายในและทำให้ผู้บริหารตัดสินใจผิดพลาดจากการใช้ข้อมูลในงบการเงินนั้น

จากผลการสำรวจ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าการให้บริการแล้วพนักงานไม่ได้บันทึกบัญชีหรือบันทึกน้อยกว่าความเป็นจริงนั้นมีผลกระทบต่อข้อมูลทางบัญชีมากที่สุด หากรายการที่ไม่ได้บันทึกบัญชีดังกล่าวมีนัยสำคัญ

A5 การบันทึกบัญชีผิดประเภท เป็นการทุจริตและข้อผิดพลาดที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่แสดงความเห็นว่า มีผลทำให้ข้อมูลบัญชีผิดพลาด และ ทำให้ผู้บริหารที่ใช้ข้อมูลจากงบการเงินนั้นตัดสินใจผิดพลาด ซึ่งผลกระทบดังกล่าวเป็นผลกระทบต่อความเสี่ยงทางการดำเนินงานของกิจการ

A6 การสร้างรายได้ขึ้นเป็นเท็จ เป็นการทุจริตและข้อผิดพลาดที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่า มีผลกระทบต่อความเสี่ยงทางการดำเนินงานและความเสี่ยงทางการเงินทุกประเภทในระดับที่สูงใกล้เคียงกัน ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าการทุจริตและข้อผิดพลาดดังกล่าวอาจทำให้เกิดการสูญเสียทางการเงิน, มีผลต่อความดำรงอยู่ของกิจการ, ทำให้ข้อมูลทางบัญชีผิดพลาด, เป็นเหตุให้เกิดความล้มเหลวในระบบการควบคุมภายใน, เป็นเหตุให้ผู้บริหารตัดสินใจผิดพลาด, มีผลต่อทัศนคติทางด้านลบของสาธารณชน และ ไม่บรรล่วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของกิจการ

A7 กิจการตกแต่งตัวเลขเพื่อต้องรักษาอัตราส่วนตามที่กำหนดไว้ในเงื่อนไขสัญญากู้ยืมเงิน เป็นการทุจริตและข้อผิดพลาดที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่า มีผลกระทบต่อความเสี่ยงทางการดำเนินงานและความเสี่ยงทางการเงิน ผู้ตอบแบบสอบถามพิจารณาว่ามีผลกระทบต่อความเสี่ยงทางการเงินในเรื่องความดำรงอยู่ของกิจการ และผลกระทบต่อความเสี่ยงทางการดำเนินงานซึ่งมีผลทำให้ข้อมูลทางบัญชีผิดพลาด, เป็นเหตุให้เกิดความล้มเหลวในระบบการควบคุมภายใน, เป็นเหตุให้ผู้บริหารตัดสินใจผิดพลาด และมีผลต่อทัศนคติทางด้านลบของสาธารณชน

A8 การสร้างลูกหนี้ที่ไม่มีตัวตนจริง ผู้ตอบส่วนใหญ่เห็นว่า มีผลกระทบต่อความเสี่ยงทุกด้านและทุกประเภทในระดับที่สูงใกล้เคียงกัน โดยอาจทำให้เกิดการสูญเสียทางการเงิน, มีผลต่อความดำรงอยู่ของกิจการ, ทำให้ข้อมูลทางบัญชีผิดพลาด, เป็นเหตุให้เกิดความล้มเหลวในระบบการควบคุมภายใน, เป็นเหตุให้ผู้บริหารตัดสินใจผิดพลาด, มีผลต่อทัศนคติทางด้านลบของสาธารณชน และ ไม่บรรล่วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของกิจการ ซึ่งผลกระทบเหล่านี้เป็นผลกระทบต่อความเสี่ยงทั้งทางการดำเนินงานและทางการเงิน

A9 การให้สินเชื่อไม่มีประสิทธิภาพ เป็นการทุจริตและข้อผิดพลาดที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่า มีผลกระทบต่อความเสี่ยงทั้งทางการเงินและการดำเนินงาน โดยอาจทำให้เกิดการสูญเสียทางการเงินและมีผลต่อความดำรงอยู่ของกิจการ ซึ่งเป็นความเสี่ยงทางการเงินส่วนผลกระทบที่มีต่อความเสี่ยงทางการดำเนินงานในความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ นั้น คือ เป็นเหตุให้เกิดความล้มเหลวในระบบการควบคุมภายใน, มีผลต่อทัศนคติทางด้านลบของสาธารณชน และ ทำให้ไม่บรรล่วัตถุประสงค์ของกิจการ

A10 การไม่มีการสอบถามรายการบันทึกบัญชีนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามที่เลือกตอบทั้งหมดเห็นว่ามีผลกระทบต่อความเสี่ยงทางการดำเนินงานเท่านั้น คือ ทำให้ข้อมูลทางบัญชีผิดพลาด และ เป็นเหตุให้ผู้บริหารที่ใช้ข้อมูลในงบการเงินนั้นตัดสินใจผิดพลาด

A11 การจัดสรรส่วนของผู้ถือหุ้นผิดพลาด ผู้ตอบแบบสอบถามที่เลือกตอบทั้งหมดเห็นว่ามีผลกระทบต่อความเสี่ยงทางการดำเนินงานและความเสี่ยงทางการเงิน ซึ่งผลกระทบที่มีต่อความเสี่ยงทางการเงินในความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ มีผลต่อความดำรงอยู่ของกิจการเท่านั้น เนื่องจากการผิดพลาดในการบันทึกบัญชีและการจัดทำงบการเงิน มิได้กระทบต่อตัวเงินแต่อย่างใด และผลกระทบที่มีต่อความเสี่ยงทางการดำเนินงานในความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ทำให้ข้อมูลทางบัญชีผิดพลาด, เป็นเหตุให้ผู้บริหารที่ใช้ข้อมูลในงบการเงินนั้นตัดสินใจผิดพลาด และ มีผลต่อทัศนคติทางด้านลบของสาธารณชน

A12 บัญชีหนี้สินผิดพลาด เป็นการทุจริตและข้อผิดพลาดที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่ามีผลกระทบต่อความเสี่ยงทั้งทางการดำเนินงานและความเสี่ยงทางการเงิน ซึ่งผลกระทบที่มีต่อความเสี่ยงทางการเงินในความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ มีผลต่อความดำรงอยู่ของกิจการเท่านั้น ส่วนผลกระทบที่มีต่อความเสี่ยงทางการดำเนินงานในความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ ทำให้ข้อมูลทางบัญชีผิดพลาดและเป็นเหตุให้การตัดสินใจของผู้บริหารผิดพลาดเนื่องจากนำข้อมูลจากงบการเงินที่ผิดพลาดมาใช้

4. สรุปความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบนั้นสามารถนำไปสู่การตรวจพบการทุจริตและความผิดพลาดได้จริงหรือไม่

ตารางที่ 4.6 แสดงความถี่และร้อยละวิธีการสอบถามงบการเงินที่สามารถชี้ให้เห็นสิ่งผิดปกติในงบการเงินได้ แยกตามหมวดธุรกิจ

ประเภทธุรกิจ	N	การสอบถาม	การยืนยันยอด	การวิเคราะห์เปรียบเทียบ
รวม	28	11(39.2)	21(75.0)	28(100.0)
ธนาคาร	9	5(55.6)	8(88.89)	9(100.0)
เงินทุนและหลักทรัพย์	11	3(27.3)	8(72.73)	11(100.0)
ประกันภัย	8	3(37.5)	5(62.5)	8(100.0)

N หมายถึง จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งมีบางรายไม่ได้ตอบ

X หมายถึง ความถี่

(x) หมายถึง ร้อยละ

จากตารางที่ 4.6 ผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 3 หมวดธุรกิจเห็นตรงกันว่า การวิเคราะห์เปรียบเทียบสามารถชี้ให้เห็นถึงสิ่งผิดปกติในงบการเงินได้ โดยมีผู้ตอบทั้งหมดจำนวน 28 ราย คิดเป็นร้อยละ 100 ของประชากรทั้งหมด และมีผู้ตอบแบบสอบถามหมวดประกันภัยไม่ได้ตอบ 1 ราย รองลงมาคือการยื่นยันยอดและการสอบถามพนักงาน มีผู้ตอบจำนวน 21 และ 11 ราย คิดเป็นร้อยละ 75.0 และ 39.2 ของประชากรทั้งหมด ตามลำดับ ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามยังแนะนำเพิ่มเติมอีกว่าข้อบ่งชี้ถึงความผิดปกติที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบนั้นอาจจะเกิดจากความตั้งใจหรือไม่ก็ได้ หรือที่จริงแล้วอาจจะไม่ได้เกิดจากการทุจริตและข้อผิดพลาดใด ดังนั้นก่อนที่จะทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบต้องมั่นใจได้ว่าผู้ตรวจสอบภายในได้หียบข้อมูลที่ถูกต้องมาวิเคราะห์ อยู่บนพื้นฐานที่สามารถเปรียบเทียบกันได้ เมื่อเกิดข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินเกิดขึ้น ผู้ตรวจสอบภายในควรต้องเข้าไปตรวจสอบอย่างละเอียดเพิ่มเติม เพื่อค้นหาสาเหตุของความผิดปกติที่แท้จริง และรายงานไปยังคณะกรรมการตรวจสอบและจัดทำรายงานให้ผู้บริหารทราบ

ส่วนที่ 4 แสดงผลการทดสอบสมมติฐาน

ผู้วิจัยได้สรุปผลการทดสอบสมมติฐานโดยสถิติทดสอบการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) และ การทดสอบไคสแควร์ ดังต่อไปนี้

1. การทดสอบค่าความแปรปรวนของค่านัยสำคัญเฉลี่ยข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบ

ผู้วิจัยจะทำการสรุปผลการทดสอบในตารางที่ 4.7 ว่าหากค่านัยสำคัญของการทดสอบน้อยกว่า 0.05 จะปฏิเสธ H_0 นั่นคือ ค่านัยสำคัญเฉลี่ยข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบแตกต่างกัน

ดังนั้นจากผลการทดสอบสามารถสรุปได้ว่า ค่านัยสำคัญที่ได้จากการทดสอบของทั้ง 3 หมวดธุรกิจ เมื่อเปรียบเทียบกับค่านัยสำคัญที่ได้ในแต่ละหมวดธุรกิจสอดคล้องกัน คือ ค่านัยสำคัญเฉลี่ยข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบทั้ง 7 รายการนั้นแตกต่างกันเนื่องจากค่านัยสำคัญของการทดสอบน้อยกว่า 0.05 ดังตารางที่ 4.7 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.7 แสดงผลการทดสอบการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) ของข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบ

ประเภทธุรกิจ		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
รวม	Between Groups	23.892	6	3.982	10.976	0.000
	Within Groups	71.103	196	.363		
	Total	94.995	202			
ธนาคาร	Between Groups	6.825	6	1.138	3.116	0.011
	Within Groups	20.444	56	0.365		
	Total	27.270	62			
เงินทุนและหลักทรัพย์	Between Groups	11.584	6	1.931	5.091	0.000
	Within Groups	26.545	70	0.379		
	Total	38.130	76			
ประกันภัย	Between Groups	7.429	6	1.238	3.152	0.010
	Within Groups	22.000	56	0.393		
	Total	29.429	52			

F หมายถึง ค่าสถิติทดสอบ

df หมายถึง องศาอิสระ

Sig. หมายถึง ค่านัยสำคัญที่ได้จากการทดสอบ

แต่หากจะระบุว่าข้อบ่งชี้รายการใดมีค่านัยสำคัญเฉลี่ยมากหรือน้อยกว่ากันนั้น ต้องพิจารณาจากตารางที่ 4.8 ต่อไป โดยผู้วิจัยสามารถสรุปผลการทดสอบได้ว่า หากผู้ใดมีค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ระดับนัยสำคัญน้อยกว่า .05 แสดงว่าค่าเฉลี่ยข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินคู่นั้นแตกต่างกัน

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ได้จากการทดสอบการเปรียบเทียบเชิงซ้อน (LSD)

i \ j	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7
X1(4)		3.45E-02	-.69*	-.66*	.14	-.28	.21
X2(5)	3.45E-02		-.72*	-.69*	.10	-.31	.17
X3(1)	.69*	.72*		3.45E-02	.83*	.41*	.90*
X4(2)	.66*	.69*	-3.45E-02		.79*	.38*	.86*
X5(6)	-.14	-.10	-.83*	-.79*		-.41*	6.90E-02
X6(3)	.28	.31	-.41*	-.38*	.41*		.48*
X7(7)	-.21	-.17	-.90*	-.86*	-6.90E-02	-.48*	

* คือ ค่าเฉลี่ยที่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05

(x) คือ อันดับของค่าเฉลี่ยข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินซึ่งจัดเรียงจากมากไปน้อย

i คือ ตัวตั้งในการคำนวณค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ย

j คือ ตัวถูกลบในการคำนวณค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ย

จากตารางที่ 4.8 พบว่า X3 และ X4 ไม่มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 นั่นคือ ไม่มีความแตกต่างอย่างเป็นสาระสำคัญระหว่าง สถิติรายจ่ายสูงขึ้นผิดปกติ จำนวนเงินค่าใช้จ่ายตามสถิติที่ผ่านมาอยู่ในระดับหนึ่งหรือเกณฑ์เฉลี่ยอยู่ในระดับหนึ่ง ต่อมาเมื่ออัตราเพิ่มขึ้นสูงผิดปกติ กับ ยอดรายจ่ายลดลงผิดปกติเมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อน แต่เมื่อเปรียบเทียบค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่าง X3 กับ ข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินอื่น (X1, X2, X5, X6 และ X7) กับ ค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่าง X4 กับ ข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินอื่น (X1, X2, X5, X6 และ X7) ผู้วิจัยพบว่า X3 มีค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยกับข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินอื่น (X1, X2, X5, X6 และ X7) มากกว่า X4 ดังนั้นผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า X3 สถิติรายจ่ายสูงขึ้นผิดปกติ จำนวนเงินค่าใช้จ่ายตามสถิติที่ผ่านมาอยู่ในระดับหนึ่งหรือเกณฑ์เฉลี่ยอยู่ในระดับหนึ่ง ต่อมาเมื่ออัตราเพิ่มขึ้นสูงผิดปกติ มีระดับนัยสำคัญสูงกว่า ยอดรายจ่ายลดลงผิดปกติ เมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อน

X1 และ X2 ไม่มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 แต่เมื่อพิจารณาค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของ X1 และ X2 เปรียบเทียบกับข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินอื่น พบว่า X1 มีค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเมื่อเปรียบเทียบกับข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินอื่นมาก

กว่า X2 ดังนั้น ผู้วิจัยสรุปผลว่า X1 สถิติรายได้ลดลงมากผิดปกติ จำนวนรายได้เฉลี่ยหรือรายรับเฉลี่ยของบริษัทโดยเฉลี่ยตามสถิติที่ผ่านมาเคยทำได้สูงระดับหนึ่ง รายได้ที่เคยทำได้เกิดตกต่ำผิดปกติ มีค่านัยสำคัญสูงกว่า X2 ยอดรายได้สูงขึ้นผิดปกติเมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อน

X5 และ X7 ไม่มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 แต่เมื่อพิจารณาค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของ X5 และ X7 เปรียบเทียบกับข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินอื่น พบว่า X5 มีค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเมื่อเปรียบเทียบกับข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินอื่นมากกว่า X7 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสรุปผลว่า X5 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุนต่ำกว่าที่กำหนดไว้ในเงื่อนไขสัญญากู้ยืมเงิน มีค่านัยสำคัญสูงกว่า X7 มีความแตกต่างของรายได้จากการดำเนินงานสูงกว่าประมาณการที่ได้คาดไว้

จากตารางที่ 4.8 ผู้วิจัยสรุปและจัดเรียงข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในการงบการเงินตามลำดับนัยสำคัญได้ดังนี้

X3 สถิติรายจ่ายสูงขึ้นผิดปกติ จำนวนเงินค่าใช้จ่ายตามสถิติที่ผ่านมาอยู่ในระดับหนึ่งหรือเกณฑ์เฉลี่ยอยู่ในระดับหนึ่ง ต่อมาเมื่ออัตราเพิ่มขึ้นสูงผิดปกติ

X4 ยอดรายจ่ายลดลงผิดปกติเมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อน

X6 อัตราส่วนยอดรายได้ต่อลูกหนี้การค้าต่ำผิดปกติเมื่อเปรียบเทียบกับกิจการอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกันในอุตสาหกรรม หรือเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรม

X1 สถิติรายได้ลดลงมากผิดปกติ จำนวนรายได้เฉลี่ยหรือรายรับเฉลี่ยของบริษัทโดยเฉลี่ยตามสถิติที่ผ่านมาเคยทำได้สูงระดับหนึ่ง รายได้ที่เคยทำได้เกิดตกต่ำผิดปกติ

X2 ยอดรายได้สูงขึ้นผิดปกติเมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อน

X5 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุนต่ำกว่าที่กำหนดไว้ในเงื่อนไขสัญญากู้ยืมเงิน

X7 มีความแตกต่างของรายได้จากการดำเนินงานสูงกว่าประมาณการที่ได้คาดไว้

2. การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับการทุจริตและข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น

ผลจากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับการทุจริตและข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นโดยใช้การทดสอบไคสแควร์นั้น ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการทดสอบในตารางที่ 4.9 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.9 แสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับการทุจริตและข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น

	Pearson Chi-Square	Fisher's Exact Test(Exact Sig.)
X1สถิติรายได้ลดลงมากผิดปกติ จำนวนรายได้เฉลี่ยหรือรายรับเฉลี่ยของบริษัทโดยเฉลี่ยตามสถิติที่ผ่านมาเคยทำได้สูงระดับหนึ่ง รายได้ที่เคยทำได้เกิดตกต่ำผิดปกติ		
A1.1 รับรู้รายได้ผิดช่วงเวลา	15.651	.000*
A1.2 ให้บริการแล้วพนักงานไม่ได้บันทึกบัญชี หรือบันทึกน้อยกว่าความเป็นจริง	7.798	.009*
A1.3 บันทึกบัญชีผิดประเภท	0.395	1.000
A1.4 ไม่มีการสอบทานรายการบันทึกบัญชี	0.395	1.000
X2ยอดรายได้สูงขึ้นผิดปกติเมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อน		
A2.1 รับรู้รายได้ผิดช่วงเวลา	5.639	.042*
A2.2 สร้างรายได้ขึ้นเป็นเท็จ	8.559	.007*
A2.3 บันทึกบัญชีผิดประเภท	0.448	1.000
X3สถิติรายจ่ายสูงขึ้นผิดปกติ จำนวนเงินค่าใช้จ่ายตามสถิติที่ผ่านมาอยู่ในระดับหนึ่งหรือเกณฑ์เฉลี่ยอยู่ในระดับหนึ่ง ต่อมาเมื่ออัตราเพิ่มขึ้นสูงผิดปกติ		
A3.1 เลื่อนการรับรู้ต้นทุนหรือค่าใช้จ่าย	2.302	.310
A3.2 มีการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ	2.719	.276
A3.3 บันทึกบัญชีผิดประเภท	0.216	1.000
A3.4 ไม่มีการสอบทานรายการบันทึกบัญชี	0.037	1.000
X4ยอดรายจ่ายลดลงผิดปกติเมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อน		
A4.1 บันทึกบัญชีผิดประเภท	12.827	.005*
A4.2 เลื่อนการรับรู้ต้นทุนหรือค่าใช้จ่าย	1.065	.557
X5อัตราส่วนหนี้สินต่อทุนต่ำกว่าที่กำหนดไว้ในเงื่อนไขสัญญากู้ยืมเงิน		
A5.1 กิจการตกแต่งตัวเลขเพื่อต้องรักษาอัตราส่วนตามที่กำหนดไว้ในเงื่อนไขสัญญากู้ยืมเงิน	23.776	.000*
A5.2 บัญชีหนี้สินผิดพลาด	0.873	1.000
A5.3 จัดสรรกำไรขาดทุนเข้าส่วนผู้ถือหุ้นผิดพลาด	0.270	1.000
X6อัตราส่วนยอดรายได้ต่อลูกหนี้การค้าผิดปกติเมื่อเปรียบเทียบกับกิจการอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกันในอุตสาหกรรม หรือเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรม		
A6.1 สร้างลูกหนี้ที่ไม่มีตัวตนจริง	6.147	.020*
A6.2 การให้สินเชื่อไม่มีประสิทธิภาพ	2.882	.148
A6.3 มีการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ	1.576	.553

ตารางที่ 4.9 แสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับการทุจริตและข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น (ต่อ)

	Pearson Chi-Square	Fisher's Exact Test(Exact Sig.)
X7มีความแตกต่างของรายได้จากการดำเนินงานสูงกว่าประมาณการที่ได้คาดไว้		
A7.1 รับรู้รายได้ผิดช่วงเวลา	10.311	.002*
A7.2 ให้บริการแล้วพนักงานไม่ได้บันทึกบัญชี หรือบันทึกน้อยกว่าความเป็นจริง	5.815	.027*
A7.3 สร้างรายได้อันเป็นเท็จ	7.798	.009*
A7.4 บันทึกบัญชีผิดประเภท	0.395	1.000

* = ค่า Fisher's Exact Sig. ที่ต่ำกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนด คือ .05

ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการทดสอบได้ว่า หากค่า Fisher's Exact Sig. ต่ำกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนด คือ .05 ถือว่าการทุจริตและข้อผิดพลาดที่ส่งผลให้เกิดข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินมีความสัมพันธ์กับข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินนั้น และค่าสถิติทดสอบ Pearson Chi-Square ยิ่งสูงแสดงว่ายิ่งมีความสัมพันธ์กันมาก

จากตารางที่ 4.9 การประมวลผลจากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามผู้วิจัยสามารถสรุปว่า

- X1 สถิติรายได้ลดลงมากผิดปกติ จำนวนรายได้เฉลี่ยหรือรายรับเฉลี่ยของบริษัทโดยเฉลี่ยตามสถิติที่ผ่านมาเคยทำได้สูงระดับหนึ่ง รายได้ที่เคยทำได้เกิดตกต่ำผิดสังเกต เป็นข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับที่อาจเกิดจากการทุจริตและความผิดพลาดในการปฏิบัติงาน คือ การรับรู้รายได้ผิดช่วงเวลาและการให้บริการแล้วพนักงานไม่ได้บันทึกบัญชี หรือบันทึกน้อยกว่าความเป็นจริง

- X2 ยอดรายได้สูงขึ้นผิดปกติเมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อน เป็นข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับที่อาจเกิดจากการทุจริตและความผิดพลาดในการปฏิบัติงานเรื่อง การสร้างรายได้อันเป็นเท็จและการรับรู้รายได้ผิดช่วงเวลา

- X3 สถิติรายจ่ายสูงขึ้นผิดปกติ จำนวนเงินค่าใช้จ่ายตามสถิติที่ผ่านมาอยู่ในระดับหนึ่งหรือเกณฑ์เฉลี่ยอยู่ในระดับหนึ่ง ต่อมาเมื่ออัตราเพิ่มขึ้นสูงผิดปกติ เป็นข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับที่ไม่ได้เกิดจากการทุจริตและความผิดพลาดจากการปฏิบัติงาน ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พิจารณาว่าเป็นเรื่องปกติหากมีค่าใช้จ่ายสูงขึ้น แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ควรจะสูงขึ้นในลักษณะที่สัมพันธ์กันกับยอดรายได้

- X4 ยอดรายจ่ายลดลงผิดปกติเมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อน เป็นข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับที่อาจเกิดจากการทุจริตหรือผิดพลาดในการบันทึกบัญชี โดยการบันทึกบัญชีผิดประเภท

- X5 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุนต่ำกว่าที่กำหนดไว้ในเงื่อนไขสัญญากู้ยืมเงิน เป็นข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบที่อาจเกิดจากการทุจริตหรือผิดพลาดในจากการที่กิจการตกแต่งตัวเลขเพื่อต้องรักษาอัตราส่วนตามที่กำหนดไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน

- X6 อัตราส่วนยอดขายได้ต่อลูกหนี้การค้าต่ำผิดปกติเมื่อเปรียบเทียบกับกิจการอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกันในอุตสาหกรรม หรือเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรม เป็นข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบที่อาจเกิดจากการทุจริตหรือความผิดพลาดในการปฏิบัติงานจากการที่ลูกหนี้ไม่มีตัวตนจริง

- X7 มีความแตกต่างของรายได้จากการดำเนินงานสูงกว่าประมาณการที่ได้คาดไว้ เป็นข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบที่อาจเกิดจากการทุจริตหรือความผิดพลาดในการปฏิบัติงานเนื่องจากการรับรู้รายได้ผิดช่วงเวลา, การให้บริการแล้วไม่ได้บันทึกบัญชีหรือบันทึกน้อยกว่าความเป็นจริง และการสร้างรายได้อันเป็นเท็จ

3. การทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างการทุจริตและข้อผิดพลาดที่มีผลกระทบต่อการประเมินความเสี่ยงของกิจการ

จากผลการประมวลผลโดยใช้ไคสแควร์ในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการทุจริตและข้อผิดพลาดที่ผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่าอาจส่งผลทำให้เกิดข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินกับ ผลกระทบของความเสี่ยงที่มีต่อกิจการ ผู้วิจัยสรุปผลดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 แสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการทุจริตและข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นกับผลกระทบที่มีต่อความเสี่ยง

	Financial Risk		Operation Risk				
	FR1	FR2	OR1	OR2	OR3	OR4	OR5
X1 สถิติรายได้ลดลงมากผิดปกติ จำนวนรายได้เฉลี่ยหรือรายรับเฉลี่ยของบริษัทโดยเฉลี่ยตามสถิติที่ผ่านมาเคยทำได้สูงระดับหนึ่ง รายได้ที่เคยทำได้เกิดตกต่ำผิดปกติ หรือผิดฤดู							
A1.1 รับรู้รายได้ผิดช่วงเวลา	3.275 (.121)	2.362 (.246)	25.106 (.000*)	5.340 (.028*)	14.875 (.000*)	5.340 (.028*)	6.513 (.023*)
A1.2 ให้บริการแล้วพนักงานไม่ได้บันทึกบัญชี หรือบันทึกน้อยกว่าความเป็นจริง	12.143 (.001*)	8.559 (.007*)	14.854 (.000*)	9.385 (.005*)	12.143 (.001*)	6.573 (.021*)	10.717 (.002*)
A1.3 บันทึกบัญชีผิดพลาด	13.982 (.069)	.120 (1.000)	.330 (1.000)	1.695 (.379)	.967 (1.000)	8.976 (.103)	6.473 (.138)
A1.4 ไม่มีการสอบทานรายการบันทึกบัญชี			29.000 (.034*)		29.000 (.034*)		

ตารางที่ 4.10 แสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการทุจริตและข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นกับผลกระทบที่มีต่อความเสี่ยง (ต่อ)

	Financial Risk		Operation Risk				
	FR1	FR2	OR1	OR2	OR3	OR4	OR5
X2 ยอดรายได้สูงขึ้นผิดปกติเมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อน							
A2.1 รับรู้อย่างได้ตรงเวลา	1.327 (.330)	3.585 (.100)	6.428 (.021*)	1.025 (.390)	8.955 (.005*)	8.106 (.006*)	5.179 (.035*)
A2.2 สร้างรายได้อันเป็นเท็จ	12.510 (.000*)	11.023 (.002*)	21.933 (.000*)	16.632 (.000*)	14.450 (.000*)	25.195 (.000*)	10.774 (.001*)
A2.3 บันทึกบัญชีผิดประเภท	.159 (1.000)	.248 (1.000)	.684 (1.000)	.133 (1.000)	.003 (1.000)	.248 (1.000)	.344 (1.000)
X3 สถิติรายจ่ายสูงขึ้นผิดปกติ จำนวนเงินค่าใช้จ่ายตามสถิติที่ผ่านมาอยู่ในระดับหนึ่งหรือเกณฑ์เฉลี่ยอยู่ในระดับหนึ่ง ต่อมา มีอัตราเพิ่มขึ้นสูงผิดปกติ							
A3.1 เลื่อนการรับรู้ต้นทุนหรือค่าใช้จ่าย	.967 (1.000)	2.088 (.280)	12.143 (.001*)	4.971 (.033*)	8.801 (.010*)	4.971 (.033*)	2.719 (.153)
A3.2 มีการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ	18.078 (.000*)	8.976 (.003*)	3.515 (.142)	8.976 (.003*)	1.768 (.552)	8.976 (.003*)	2.302 (.283)
A3.3 บันทึกบัญชีผิดประเภท	1.616 (.320)	.697 (1.000)	1.922 (.296)	.011 (1.000)	.166 (1.000)	.607 (.446)	3.490 (.127)
A3.4 ไม่มีการสอบทานรายการบันทึกบัญชี			29.000 (.034*)		29.000 (.034*)		
X4 ยอดรายจ่ายลดลงผิดปกติเมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อน							
A4.1 บันทึกบัญชีผิดประเภท	.560 (1.000)	.873 (1.000)	14.477 (.001*)	4.623 (.058)	3.724 (.080)	.873 (1.000)	1.210 (.553)
A4.2 เลื่อนการรับรู้ต้นทุนหรือค่าใช้จ่าย	.785 (.431)	1.695 (.238)	2.792 (.187)	.004 (1.000)	5.639 (.026*)	.004 (1.000)	.830 (.569)
X5 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุนต่ำกว่าที่กำหนดไว้ในเงื่อนไขสัญญากู้ยืมเงิน							
A5.1 กิจการตกแต่งตัวเลขเพื่อต้องรักษาอัตราส่วนตามที่กำหนดไว้ในเงื่อนไขสัญญากู้ยืมเงิน	3.515 (.142)	8.612 (.006*)	13.072 (.001*)	6.513 (.023*)	11.357 (.001*)	17.532 (.000*)	4.856 (.063)
A5.2 บัญชีหนี้สินผิดพลาด		8.976 (.103)	29.000 (.000*)	18.617 (.007*)	29.000 (.000*)	8.976 (.103)	18.617 (.007*)
A5.3 จัดสรรกำไรขาดทุนเข้าส่วนผู้ถือหุ้นผิดพลาด		29.000 (.034*)	29.000 (.034*)		29.000 (.034*)	29.000 (.034*)	

ตารางที่ 4.10 แสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการทุจริตและข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นกับผลกระทบที่มีต่อความเสี่ยง (ต่อ)

	Financial Risk		Operation Risk				
	FR1	FR2	OR1	OR2	OR3	OR4	OR5
X6 อัตราส่วนยอดขายได้ต่อลูกหนี้การค้าต่ำผิดปกติเมื่อเปรียบเทียบกับกิจการอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกันในอุตสาหกรรม หรือเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรม							
A6.1 สร้างลูกหนี้ที่ไม่มีตัวตนจริง	11.357 (.001*)	18.785 (.000*)	25.195 (.000*)	16.062 (.000*)	18.785 (.000*)	21.812 (.000*)	13.597 (.000*)
A6.2 การให้สินเชื่อไม่มีประสิทธิภาพ	24.222 (.000*)	24.222 (.000*)	2.719 (.276)	24.222 (.000*)		24.222 (.000*)	24.222 (.000*)
A6.3 มีการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ	3.692 (.126)	3.022 (.144)	.056 (1.000)	.057 (1.000)	.196 (.553)	.057 (1.000)	2.193 (.195)
X7 มีความแตกต่างของรายได้จากการดำเนินงานสูงกว่าประมาณการที่ได้คาดไว้							
A7.1 รับรู้รายได้ผิดงวดเวลา	4.971 (.042*)	3.585 (.100)	6.428 (.021*)	1.025 (.390)	4.887 (.050*)	1.025 (.390)	5.179 (.035*)
A7.2 ให้บริการแล้วพนักงานไม่ได้บันทึกบัญชี หรือบันทึกน้อยกว่าความเป็นจริง	10.828 (.002*)	11.479 (.002*)	9.385 (.005*)	13.997 (.000*)	5.983 (.032*)	3.372 (.105)	7.991 (.011*)
A7.3 สร้างรายได้อันเป็นเท็จ	3.619 (.119)	7.535 (.010*)	13.079 (.000*)	3.948 (.067)	9.539 (.006*)	11.023 (.002*)	5.154 (.046*)
A7.4 บันทึกบัญชีผิดประเภท	.077 (1.000)	.120 (1.000)	.330 (1.000)	.633 (1.000)	1.110 (.483)	.120 (1.000)	.166 (1.000)

X หมายถึง ค่า Pearson Chi-Square

(X) หมายถึง ค่า Fisher's Exact Sig.

* คือ ค่า Fisher's Exact Sig. ที่ต่ำกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนด คือ .05

ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการทดสอบได้ว่า หากค่า Fisher's Exact Sig. ต่ำกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนด คือ .05 ถือว่าการทุจริตและข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นนั้นมีความสัมพันธ์กับความเสี่ยงของกิจการ และค่าสถิติทดสอบ Pearson Chi-Square ยิ่งสูงแสดงว่ายิ่งมีความสัมพันธ์กันมาก

จากตารางที่ 4.10 ผู้วิจัยจะพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการทุจริตและข้อผิดพลาดกับความเสี่ยงของกิจการ โดยผู้วิจัยพิจารณาเฉพาะการทุจริตและข้อผิดพลาดรายการที่มีความสัมพันธ์กับข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินเท่านั้น ซึ่งหากการทุจริตและข้อผิดพลาดใดไม่มีความสัมพันธ์กับข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินก็ไม่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์จากข้อบ่งชี้ถึงการทุจริตและข้อผิดพลาดในงบการเงินไปยังผลกระทบที่มีต่อความเสี่ยงของกิจการได้

ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการประมวลผลได้ดังนี้

- การรับรู้รายได้ผิดงวดเวลา เป็นการทุจริตและข้อผิดพลาดที่อาจส่งผลให้เกิดข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบ ดังนี้ X1 สถิติรายได้รายได้ลดลงมากผิดปกติ จำนวนรายได้เฉลี่ยหรือรายรับเฉลี่ยของบริษัทโดยเฉลี่ยตามสถิติที่ผ่านมาเคยทำได้สูงระดับหนึ่ง รายได้ที่เคยทำได้เกิดตกต่ำผิดปกติ, X2 ยอดรายได้สูงขึ้นผิดปกติเมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อน และ X7 มีความแตกต่างของรายได้จากการดำเนินงานสูงกว่าประมาณการที่ตั้งไว้ จากผลการทดสอบพบว่า การรับรู้รายได้ผิดงวดเวลา มีผลกระทบต่อความเสี่ยงทางการดำเนินงาน และทางการเงิน

- การให้บริการแล้วพนักงานไม่ได้บันทึกบัญชีหรือบันทึกน้อยกว่าความเป็นจริง เป็นการทุจริตและข้อผิดพลาดที่อาจส่งผลให้เกิดข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบ ดังนี้ X1 สถิติรายได้รายได้ลดลงมากผิดปกติ จำนวนรายได้เฉลี่ยหรือรายรับเฉลี่ยของบริษัทโดยเฉลี่ยตามสถิติที่ผ่านมาเคยทำได้สูงระดับหนึ่ง รายได้ที่เคยทำได้เกิดตกต่ำผิดปกติ และ X7 มีความแตกต่างของรายได้จากการดำเนินงานสูงกว่าประมาณการที่ตั้งไว้ จากผลการทดสอบพบว่า การให้บริการแล้วพนักงานไม่ได้บันทึกบัญชีหรือบันทึกน้อยกว่าความเป็นจริง มีผลกระทบต่อความเสี่ยงทางการดำเนินงาน และทางการเงิน

- การสร้างรายได้อันเป็นเท็จ เป็นการทุจริตและข้อผิดพลาดที่อาจส่งผลให้เกิดข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบดังนี้ X2 ยอดรายได้สูงขึ้นผิดปกติเมื่อเทียบกับปีก่อน และ X7 มีความแตกต่างของรายได้จากการดำเนินงานสูงกว่าประมาณการที่ตั้งไว้ จากผลการทดสอบพบว่า การสร้างรายได้อันเป็นเท็จมีผลกระทบต่อความเสี่ยงทางการดำเนินงาน และทางการเงิน

- การบันทึกบัญชีผิดประเภท เป็นการทุจริตและข้อผิดพลาดที่อาจส่งผลให้เกิดข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบ X4 คือ ยอดรายจ่ายลดลงผิดปกติเมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อน จากผลการทดสอบสามารถสรุปได้ว่า การบันทึกบัญชีผิดประเภทมีผลกระทบทำให้ข้อมูลผิดพลาดเท่านั้น ซึ่งเป็นความเสี่ยงทางการดำเนินงาน

- การที่กิจการตกแต่งตัวเลขเพื่อต้องการรักษาอัตราส่วนทางการเงินตามที่กำหนดไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน เป็นการทุจริตและข้อผิดพลาดที่อาจส่งผลให้เกิดข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบ X5 คือ อัตราส่วนหนี้สินต่อทุนต่ำกว่าที่กำหนดไว้ในเงื่อนไขสัญญากู้ยืมเงิน จากผลการทดสอบสามารถสรุปได้ว่า การที่กิจการตกแต่งตัวเลขเพื่อต้องการรักษาอัตราส่วนทางการเงินตามที่กำหนดไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน มีผลกระทบต่อความเสี่ยงทางการเงินและการดำเนินงานต่อกิจการ

- การสร้างลูกหนี้ที่ไม่มีตัวตนจริง เป็นการทุจริตและข้อผิดพลาดที่อาจส่งผลให้เกิดข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงิน X6 คือ อัตราส่วนยอดรายได้ต่อลูกหนี้การค้าต่ำผิดปกติ เมื่อเปรียบเทียบกับกิจการอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกันในอุตสาหกรรม หรือเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรม จากผลการทดสอบสามารถสรุปได้ว่า การสร้างลูกหนี้ที่ไม่มีตัวตนจริงนั้น มีผลกระทบต่อความเสี่ยงทางการเงินและการดำเนินงาน

4. การสรุปความสัมพันธ์ระหว่างข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบที่มีผลกระทบต่อความเสี่ยง

จากตารางที่ 4.8, 4.9 และ 4.10 ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการทดสอบเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินกับการทุจริตและข้อผิดพลาดจากการปฏิบัติงานที่อาจส่งผลให้เกิดข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงิน รวมถึงสรุปผลกระทบของข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่มีต่อความเสี่ยงของกิจการทั้งความเสี่ยงทางการเงินและความเสี่ยงทางการดำเนินงานจากผลการทดสอบข้างต้น โดยเรียงลำดับตามค่านัยสำคัญของข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินทั้ง 7 รายการ ดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 แสดงผลสรุปความสัมพันธ์ระหว่างข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบที่มีผลกระทบต่อความเสี่ยง โดยเรียงลำดับตามค่านัยสำคัญของข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินทั้ง 7 รายการ

	Financial Risk		Operation Risk				
	FR1	FR2	OR1	OR2	OR3	OR4	OR5
X3 สถิติรายจ่ายสูงขึ้นผิดปกติ จำนวนเงินค่าใช้จ่ายตามสถิติที่ผ่านมาอยู่ในระดับหนึ่งหรือเกณฑ์เฉลี่ยอยู่ในระดับหนึ่ง ต่อมา มีอัตราเพิ่มขึ้นสูงผิดปกติ							
A3.1 เลื่อนการรับรู้ต้นทุนหรือค่าใช้จ่าย							
A3.2 มีการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ							
A3.3 บันทึกบัญชีผิดประเภท							
A3.4 ไม่มีการสอบทานรายการบันทึกบัญชี							
X4 ยอดรายจ่ายลดลงผิดปกติเมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อน							
A4.1 บันทึกบัญชีผิดประเภท			X				
A4.2 เลื่อนการรับรู้ต้นทุนหรือค่าใช้จ่าย							

ตารางที่ 4.11 แสดงผลสรุปความสัมพันธ์ระหว่างข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบที่มีผลกระทบต่อความเสี่ยง โดยเรียงลำดับตามค่านัยสำคัญของข้อบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดในงบการเงินทั้ง 7 รายการ (ต่อ)

	Financial Risk		Operation Risk				
	FR1	FR2	OR1	OR2	OR3	OR4	OR5
X6 อัตราส่วนยอดรายได้ต่อลูกหนี้การค้าต่ำผิดปกติเมื่อเปรียบเทียบกับกิจการอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกันในอุตสาหกรรม หรือเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรม							
A6.1 สร้างลูกหนี้ที่ไม่มีตัวตนจริง	X	X	X	X	X	X	X
A6.2 การให้สินเชื่อไม่มีประสิทธิภาพ							
A6.3 มีการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ							
X1 สถิติรายได้ลดลงมากผิดปกติ จำนวนรายได้เฉลี่ยหรือรายรับเฉลี่ยของบริษัทโดยเฉลี่ยตามสถิติที่ผ่านมาเคยทำได้สูงระดับหนึ่งรายได้ที่เคยทำได้เกิดตกต่ำผิดปกติ							
A1.1 รับรู้รายได้ผิดช่วงเวลา			X	X	X	X	X
A1.2 ให้บริการแล้วพนักงานไม่ได้บันทึกบัญชี หรือบันทึกน้อยกว่าความเป็นจริง	X	X	X	X	X	X	X
A1.3 บันทึกบัญชีผิดประเภท							
A1.4 ไม่มีการสอบทานรายการบันทึกบัญชี							
X2 ยอดรายได้สูงขึ้นผิดปกติเมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อน							
A2.1 รับรู้รายได้ผิดช่วงเวลา			X		X	X	X
A2.2 สร้างรายได้อันเป็นเท็จ	X	X	X	X	X	X	X
A2.3 บันทึกบัญชีผิดประเภท							
X5 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุนต่ำกว่าที่คำนวณได้ในเงื่อนไขสัญญากู้ยืมเงิน							
A5.1 กิจการตกแต่งตัวเลขเพื่อต้องรักษาอัตราส่วนตามที่กำหนดไว้ในเงื่อนไขสัญญากู้ยืมเงิน		X	X	X	X	X	
A5.2 บัญชีหนี้สินผิดพลาด							
X7 มีความแตกต่างของรายได้จากการดำเนินงานสูงกว่าประมาณการที่ได้คาดไว้							
A7.1 รับรู้รายได้ผิดช่วงเวลา	X		X		X		X
A7.2 ให้บริการแล้วพนักงานไม่ได้บันทึกบัญชี หรือบันทึกน้อยกว่าความเป็นจริง	X	X	X	X	X		X
A7.3 สร้างรายได้อันเป็นเท็จ		X	X		X	X	X
A7.4 บันทึกบัญชีผิดประเภท							

X หมายถึง มีความสัมพันธ์กัน

เป็นที่น่าสังเกตว่า หากเกิดข้อบ่งชี้ถึงความผิดปกติในเรื่องรายจ่าย ผู้ตรวจสอบภายในจะให้ความสำคัญในการเข้าไปพิจารณาก่อนดังเห็นได้จากผลการทดสอบและประมวลผลข้างต้น และผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยพร้อมกับอภิปรายผล รวมถึงการเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งนี้และการศึกษาต่อไปในอนาคต ซึ่งจะกล่าวต่อไปในบทที่ 5